

W Warszawie zaprezentowano książkę o jeńcach

У Варшаві презентували книгу про полонених

W Centrum Edukacyjnym Instytutu Pamięci Narodowej im. Janusza Kurtyki «Przystanek Historia» w Warszawie odbyła się promocja książki dr Tetiany Samsoniuk z Równego «Jeńcy września 1939».

Tetiana Samsoniuk przyjechała do Warszawy razem z redaktorką książki «Jeńcy września 1939» Natalią Denysiuk na zaproszenie Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Prezentacja, która odbyła się 11 października na «Przystanku Historia», poprzedzało spotkanie z pracownikami Archiwum IPN oraz zapoznanie się z działalnością Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, z zasobem kartoteczny i dokumentacją poświęconą II wojnie światowej.

Prezentację książki «Jeńcy września 1939» poprowadził dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN Adam Hlebowicz. Wzięli w niej udział: autorka książki dr Tetiana Samsoniuk, zastępca redaktora naczelnego dwutygodnika «Monitor Wołyński» dr Natalia Denysiuk, Barbara Raszczyk – bliska osoba Karola Bielakowa, jednego z bohaterów książki oraz dziennikarz Polskiego Radia

Krzysztof Renik. Na sali byli także obecni: Mykoła Jarmoluk – Radca Ambasady Ukrainy w Polsce, Beata Brzywczy – Konsul Generalny RP w Łucku w latach 2013–2016, Jadwiga Demczuk – korektor książki, nauczyciel delegowany przez ORPEG do Łucka w latach 2011–2017, pracownicy IPN i Ośrodka Karta, krewni osób represjonowanych, o których Tetiana Samsoniuk pisze w «Monitorze Wołyńskim», oraz osoby zainteresowane tematem.

Publikacja przedstawia losy polskich jeńców wojennych, którzy trafili do niewoli sowieckiej we wrześniu 1939 r. Szkice biograficzne uzupełniają materiały archiwalne, dokumenty i zdjęcia skonfiskowane jeńcom wojennym podczas aresztowań odbywających się w placówkach obozowych Budowy nr 1 NKWD. Część biogramów zawiera informacje o dalszych

W Oświatowym centrum Instytutu Pamięci Narodowej im. Janusza Kurtyki «Przystanek Historia» w Warszawie відбулася презентація книги Тетяни Самсонюк «Полонені вересня 1939-го».

Тетяна Самсонюк приїхала до Варшави разом із редакторкою книги «Полонені вересня 1939-го» Наталією Денісюк на запрошення Архіву Інституту національної пам'яті. Презентації, яка відбулася в Осьвітньому центрі ІНП «Przystanek Historia» (укр. «Зупинка Історія») 11 жовтня, передували зустріч із працівниками Архіву ІНП та ознайомлення з діяльністю Центру інформації про жертв Другої світової війни, картотекою та документальною, що стосується цього періоду.

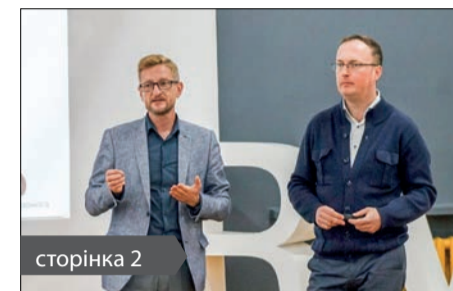
Презентацію книги «Полонені вересня 1939-го» провів директор Бюро національної освіти ІНП Адам Глебович. У ній взяли участь авторка книжки Тетяна Самсонюк, заступниця головної редакторки двотижневика «Волинський монітор» Наталія Денісюк, Барбара

Рашик – близька особа Кароля Белякова, одного з героїв книжки, та журналіст «Польського радіо» Кшиштоф Ренік. На захід завітали також Микола Ярмолюк – радник Посольства України в Польщі, Beata Bżewicz – Генеральний консул РП у Луцьку 2013–2016 рр., Ядвіга Демчук – коректорка книги, вчителька, скерована Центром розвитку польської освіти за кордоном до Луцька у 2011–2017 рр., працівники ІНП й осередку «Карта», рідні репресованих, про яких Тетяна Самсонюк пише у «Волинському моніторі», та особи, зацікавлені тематикою.

У публікації представлені долі польських військовополонених, які потрапили до радянської неволі у вересні 1939 р. Біографічні нариси про них доповнено архівними матеріалами, документами та фотографіями, вилученими у в'язнів

Уроки проектного менеджменту

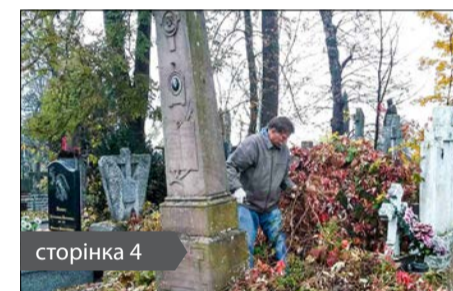
Lekcje zarządzania projektami

сторінка 2

У Тернополі прибирають кладовище

W Tarnopolu trwa porządkowanie cmentarza

сторінка 4

Коли на Волині вийшла друком перша листівка?

Kiedy na Wołyniu ukazała się pierwsza pocztówka?

сторінка 8

Це моя маленька батьківщина

To moja mała ojczyzna

сторінка 11

Антоній Мадейський – скульптор і медальєр із Волині

Antoni Madeyski – rzeźbiarz i medalier z Wołynia

сторінка 14

Лекcje zarządzania projektami

Spotkanie z lubelskim menedżerem Krzysztofem Łątką odbyło się w siedzibie organizacji pozarządowej Platforma Współpracy «Prostir» w Narodowym Uniwersytecie Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi w Równem. Oprócz wykładu miała miejsce prezentacja projektu strategii rozwoju miasta Równe do 2030 r. oraz omówienie projektów studenckich.

Moderatorem spotkania był prorektor uczelni Oleh Łahodniuk, który powiedział, że Krzysztof Łątka jest w Równem częstym i mile widzianym gościem. Wielokrotnie odwiedzał miasto z ciekawymi i przydatnymi prezentacjami, udzielał konsultacji, ponieważ Lublin ma bogate doświadczenia w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych na rozwój projektów nieinfrastrukturalnych, które mogłyby zainteresować też Równe.

Krzysztof Łątka jest działaczem społecznym, menedżerem, dyrektorem Wydziału Projektów Nieinwestycyjnych Urzędu Miasta Lublin. Ma szczególny sentyment do Ukrainy i nawet nauczył się języka ukraińskiego. W tym języku poprowadził też wykład, podczas którego w przystępny sposób wyjaśnił odbiorcom podstawy zarządzania programowego i strategicznego w systemie samorządu lokalnego. Razem z Krzysztofem Łątką główne etapy i fazy zarządzania projektami przedstawił prorektor rówieńskiej uczelni Oleh Łahodniuk.

Z wykładem o zarządzaniu projektami połączona była prezentacja projektu strategii rozwoju Równego do 2030 r., przeprowadzona przez szefa Wydziału Rozwoju Strategicznego i Inwestycji w Równem Serhija Hemberga. Zaangażowanie Krzysztofa Łątki w rozmowy dotyczące planowania strategicznego pozwoliło na skuteczniejsze opracowanie strategii modernizacji miasta Równe i poprawę warunków życia jego mieszkańców.

Podczas dyskusji niektórzy z uczestników zakwestionowali sukces globalizacji jako wspólnego procesu ogólnosiwiatowego. Z kolei Krzysztof Łątka przekonywał o konieczności dalszej poprawy mobilności, dynamiki i prze-

żytości w organizacji zarządzania miastami europejskimi, ponieważ takie zadania dominują w rozwoju współczesnego samorządu lokalnego na świecie.

Witalij LEŚNIAK
Ukraińsko-Polski Sojusz im. Tomasza Padury w Równem
Fot. www.facebook.com/pg/www.nuwm.edu.ua

Уроки проектного менеджменту

Зустріч із люблінським менеджером Кшиштофом Лонткою пройшла в open office ГО «Платформа взаємодій «Простір» у Національному університеті водного господарства та природокористування в Рівному. Крім лекції, відбулися презентація проекту стратегії розвитку міста Рівного до 2030 р. та обговорення студентських проектів.

Кшиштоф Лонтка – громадський активіст, менеджер, директор управління неінвестиційних проектів міста Любліна. Він має особливий сентимент до України й навіть вивчив українську мову. Саме українською він вів лекцію, під час якої доступно пояснював аудиторії основні базиси програмного та стратегічного управління в системі місцевого самоврядування. Разом із Кшиштофом Лонткою виступ про основні етапи та стадії проектного менеджменту підсумовував проректор НУВГП Олег Лагоднюк.

Із лекцією про проектний менеджмент перекладом презентувала презентація проекту стратегії розвитку Рівного до 2030 р., яку провів керівник управління стратегічного розвитку та інвестицій Рівного Сергій Гемберг. Залучення Кшиштофа Лонтки до обговорення процесу стратегічного планування розвитку обласного центру сприятиме розробці стратегії модернізації міста та покращення умов життя його жителів.

Під час дискусії дехто з присутніх піддавав сумніву успіх глобалізації як сучасного світового процесу. Натомість Кшиштоф Лонтка переконував у необхідності подальшого покращення мобільності, динамічності, прозорості в організації управління європейськими містами, оскільки такі завдання домінують у розвитку сучасного глобального місцевого самоврядування.

Модератором зустрічі був проректор університету Олег Лагоднюк, який зазначив, що Кшиштоф Лонтка – частий і бажаний гість Рівного. Він неодноразово відвідував його із цікавими та корисними презентаціями й консультаціями, адже Люблін має багатий досвід залучення значних зовнішніх фінансових ресурсів для розвитку громадських, неінфраструктурних проектів, що могли би бути цікавими для Рівного.

Віталій ЛЕСНЯК,
Українсько-польський союз імені Томаша Падури в Рівному
Фото: www.facebook.com/pg/www.nuwm.edu.ua

Rówieńscy naukowcy wzięli udział w kongresie w Rzeszowie

Рівненські науковці взяли участь у конгресі в Ряшеві

W Rzeszowie i Jarosławiu odbył się IV Międzynarodowy Kongres Naukowy «Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej».

W Kongresie, który miał miejsce od 3 do 5 października, wzięły udział profesor Olga Mychajłyszyn, kierownik Katedry Architektury i Projektowania Środowiska Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi, oraz doktoranci katedry Julia Jagodka i Ludmyła Bondarczuk. To ważne wydarzenie naukowe odbyło się po raz czwarty (od roku 2009) pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz marszałka województwa podkarpackiego. Organizatorami kongresu były także Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA oraz Urząd Miasta Jarosław.

Ponad stu historyków, architektów, konserwatorów zabytków, muzealników i archiwistów z Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy poruszyło ważne kwestie w zakresie zachowania dziedzictwa

kulturowego, w szczególności architektonicznego, na dawnych terenach Rzeczypospolitej. Referaty przedstawione przez Olę Mychajłyszyn, Julię Jagodkę i Ludmyłę Bondarczuk zostały poświęcone aktualnym problemom zachowania środowiska architektonicznego zabytkowych miast Wołynia. Wzbudziły one zainteresowanie i żywe dyskusje podczas panelu.

Uczestnicy Kongresu mieli okazję do zapoznania się z zabytkami Rzeszowa i Jarosława, a także ze specyfiką rozwoju współczesnej przestrzeni publicznej oraz infrastruktury miast. Udział w konferencji pozwolił na dialog międzykulturowy i nawiązanie kontaktów z zagranicznymi naukowcami z ośrodków akademickich i badawczych, na wymianę doświadczeń oraz określenie perspektyw dalszej współpracy.

Ludmyła BONDARCZUK,
Równe

У Ряшеві та Ярославі (Польща) відбувся IV Міжнародний конгрес «Стан досліджень мультикультурної спадщини колишньої Речі Посполитої».

У конгресі, який тривав 3–5 жовтня, взяли участь завідувач кафедри архітектури та середовищного дизайну Національного університету водного господарства та природокористування, професор Ольга Михайлишин та аспірантки кафедри Юлія Ягодка і Людмила Бондарчук. Масштабна наукова подія відбулася вчетверте (починаючи з 2009 р.) під патронатом міністра культури та національної спадщини, міністра науки та освіти та маршалка Підкарпатського воєводства. Організаторами конгресу виступили Інститут досліджень культурної спадщини Європи, Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном POLONIKA та магістрат міста Ярослава.

Понад сто науковців – істориків, архітекторів, реставраторів, музеєзнавців та архівістів із Польщі, Литви, Білорусі та України – порушували питання збереження культурної спадщини, зокрема й архітектурної, на колишніх теренах

польської держави. Доповіді, виголошені Ольгою Михайлишин, Юлією Ягодкою та Людмилою Бондарчук, були присвячені актуальним проблемам збереження архітектурного середовища історичних міст Волині. Вони викликали зацікавлення та жваві дискусії під час секційних засідань.

У рамках конгресу учасникам була надана можливість ознайомитися з історико-архітектурними пам'ятками Ряшева та Ярослава, а також з особливостями сучасного розвитку міських просторів та їх благоустрою. Участь у з'їзді була дуже продуктивною з огляду на можливість налагодження міжкультурного діалогу та особистих контактів із науковцями закордонних академічних і дослідницьких установ, обміну досвідом та окреслення перспектив подальшої співпраці.

Людмила БОНДАРЧУК,
Рівне

W Ostrogu dyskutowali polscy i ukraińscy naukowcy

В Острозі дискутували польські та українські науковці

12 października w Narodowym Uniwersytecie «Akademia Ostrogska» odbyła się konferencja poświęcona stuleciu ukraińskiej i polskiej myśli politycznej.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa «Polska-Ukraina: 100 lat myśli politycznej» była drugą z cyklu dorocznych konferencji badania koncepcji polsko-ukraińskiej współpracy im. Henryka Józefowskiego i Wasyla Mudrego przygotowanej przez Wschodnioeuropejski Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki oraz Studium Europy Wschodniej UW.

W Ostrogu spotkali się polscy i ukraińscy naukowcy. Wygłosili oni referaty dotyczące m.in. kwestii relacji ukraińsko-polskich w działalności Stepana Skrypnyka, kwestii ukraińskiej w polityce i dyplomacji Rządu RP na Uchodźstwie, podpisania Umowy Warszawskiej przez Symona Petlurę i Józefa Piłsudskiego oraz roli województwa wołyńskiego w polityce gospodarczej II Rzeczypospolitej.

Dyskutowano również o ukraińskim działaczu politycznym, wicemarszałku Sejmu Wasylu Mudrym, żołnierzu Wojska Polskiego, redaktorze paryskiej

«Kultury» Jerzym Giedroyciu, wojewodzie wołyńskim Henryku Józefowskim, ukraińskim działaczem wojennym Juriju Tiutiunnu i in.

W ramach konferencji odbył się panel dyskusyjny Polsko-Ukraińskiego Forum Partnerstwa oraz wręczenie dyplomu profesora honorowego Katedry Politologii i Bezpieczeństwa Narodowego Uniwersytetu «Akademia Ostrogska» pułkownikowi Tadeuszowi Krząstkowi, wykładowcy Studium Europy Wschodniej. 12 października w Akademii Ostrogskiej została także otwarta wystawa «Wielki Projekt» autorstwa Tadeusza Krząstka poświęcona Unii Hadyckiej.

Konferencja została zorganizowana przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, Narodowy Uniwersytet «Akademia Ostrogska», Ambasadę RP w Kijowie i Konsulat Generalny RP w Łucku.

Aleksander RADICA

У Національному університеті «Острозька академія» 12 жовтня відбулася наукова конференція, присвячена польській та українській політичній думці.

Міжнародна наукова конференція «Польща-Україна: 100 років політичної думки» була другою із циклу щорічних конференцій про дослідження концепцій польсько-української співпраці імені Генрика Юзевського та Василя Мудрого, заснованого Східноєвропейським національним університетом імені Лесі Українки та Центром східноєвропейських досліджень Варшавського університету.

В Острозі зустрілися українські та польські науковці. Серед основних тем, які вони порушили, – проблеми українсько-польських відносин у діяльності Степана Скрипника, українське питання в політиці та дипломатії Уряду Польщі у вигнанні, підписання Симоном Петлюрою та Юзефом Пілсудським Варшавського договору, Волинське воєводство в економічній політиці Другої Речі Посполитої.

Прозвучали також доповіді про українського громадського й політичного діяча, віце-маршалка Сейму Василя

Мудрого, солдата Війська Польського, редактора журналу «Культура» Єжи Гедройця, волинського воєводу Генрика Юзевського, українського військового діяча Юрія Тютюнника.

У рамках конференції відбулося засідання Польсько-українського форуму партнерства та вручення диплома почесного професора кафедри політології та національної безпеки Національного університету «Острозька академія» полковнику Тадеушу Кшонстеку, викладачу Центру східноєвропейських досліджень. 12 жовтня в Острозькій академії відкрили виставку «Великий проект» авторства Тадеуша Кшонстека, присвячену Гадяцькій унії.

Захід організували Центр східноєвропейських досліджень Варшавського університету, Національний університет «Острозька академія», Посольство Республіки Польща в Києві та Генеральне консульство РП у Луцьку.

Олександр РАДИЦА

XVIII Dzień Papieski w Kowlu

Папський день у Ковелі

Z okazji kolejnego Dnia Papieskiego, który miał miejsce w Polsce w niedzielę 14 października pod hasłem «Promieniowanie ojcostwa», w Kowlu odbył się IV Konkurs Wiedzy o Janie Pawle II.

16 października minęło czterdzieści lat od wyboru Karola Wojtyły na tron Piotrowy. W tym dniu na każdej lekcji nauczyciel opowiadał o Janie Pawle II – Papieżu Polaku, uczniowie śpiewali piosenkę Magdy Anioł «Lolek» oraz oglądali film o życiu i posłudze Karola Wojtyły.

O 17.00 odbył się konkurs. Uczniowie musieli odpowiadać na różnorodne pytania dotyczące kolejnych etapów życia, twórczości, encyklik Jana Pawła II. Pytania miały różny poziom trudności – od 2 do 10 punktów. Uczestnicy pisali także prace pisemne, w których mieli odpowiedzieć na pytanie: «Dlaczego Jan Paweł II miał tak wielki wpływ na życie Polski i świata w latach swojej posługi papieskiej?»

Po podliczeniu punktów za wszystkie pytania i pracę pisemną pierwsza trójka wyglądała następująco: Anton Herka, Krystyna Piweń i Julia Sech – uczniowie grupy III B. Zwycięzcy otrzymali nagrody i dyplomy.

Wszystkim uczestnikom gratulujemy i zachęcamy do udziału w różnych konkursach, które pogłębiają znajomość języka polskiego i rozszerzają nasze horyzonty umysłowe.

Projekt jest realizowany we współpracy z Fundacją Wolność i Demokracja oraz współfinansowany w ramach sprawowania opieki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nad Polonią i Polakami za granicą.

Wiesław PISARSKI,
nauczyciel skierowany do pracy dydaktycznej
do Kowla przez ORPEG
Zdjęcie udostępnione przez autora

Iz naгоди чергового Папського дня, який відзначали в Польщі в неділю, 14 жовтня, під гаслом «Сяйво батьківства», в Ковелі відбулася IV вікторина про Йоана Павла II.

O 17.00 відбулася вікторина. Учні відповідали на різноманітні запитання, що стосувалися чергових етапів життя, творчості, енциклік Йоана Павла II. Питання мали різний рівень складності – від 2 до 10 балів. Учасники також письмово відповідали на запитання: «Чому Йоан Павло II мав такий великий вплив на життя Польщі та світу загалом у роки свого пастирського служіння?» Після підрахунку балів за всі запитання й письмову роботу сформувалася трійка переможців: Антон Герка, Христина Півень і Юлія Сех – учні групи III B. Переможці отримали нагороди та дипломи.

Вітаємо всіх учасників і заохочуємо долучатися до різних конкурсів, які поглиблюють знання з польської мови й розширюють наші горизонти. Проект був реалізований у співпраці з фондом «Свобода і демократія» і профінансований у рамках здійснення опіки Сенатом Республіки Польща над Полонією та поляками за кордоном.

Веслав ПИСАРСЬКИЙ,
учитель польської мови,
скерований до Ковеля організацією ORPEG
Фото надав автор

Informacja wołyńska Волинська інформація

Miasto Łuck testuje nową linię do sortowania odpadów.

.....

У Луцьку в тестовому режимі працює нова сміттесортувальна лінія.

W rejonie horochowskim podczas wykopalsk na wielonarstwowym stanowisku Markowicze-1 znaleziono nakładkę z brązu z VI-VII wieku.

.....

У Горохівському районі під час досліджень багатшарового поселення Марковичі-1 виявили бронзову накладку VI-VII ст.

Władze miejskie Łucka wydadzą 197 tys. hrywien na odławianie bezdomnych psów.

.....

На відлов безпритульних собак у Луцьку скерують 197 тис. грн.

W Maniewiczach odsłonięto największy na Ukrainie pomnik pszczoły. Jego wysokość wynosi 3,3 m, długość – 2,6 m, rozpiętość skrzydeł – 2,5 m.

.....

У Маневичах відкрили найбільший в Україні пам'ятник бджолі. Його висота становить 3,3 м, довжина – 2,6 м, а розмах крил – 2,5 м.

Zadłużenie mieszkańców Łucka za ogrzewanie mieszkań wynosi ponad 50 mln hrywien.

.....

Zaborgowanість лучан за опалення становить понад 50 млн грн.

W Olyce zostanie zamknięty sklep spożywczy działający w zabytkowej bramie miejskiej z XVII wieku.

.....

Із в'їзної брами, що в Олиці, виселять підприємця, який облаштував у пам'ятці архітектури XVII ст. продовольчий магазин.

Poszukując promienia światła

W projekcie «The Ray of Light (Promień światła)» polska fotografka i artystka multimedialna Wiktoria Wojciechowska portretuje stan kościołów na Ukrainie oraz starania różnych organizacji, instytucji oraz prywatnych darczyńców dla polepszenia kondycji tych obiektów historycznych.

Wiktoria Wojciechowska opowiedziała nam o swojej pracy na Wołyniu: «Realizuję serię fotografii oraz prace video. Odwiedziłam przepiękną Katedrę Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Łucku z monumentalną dzwonnica, a także kościoły w Kiwercach, Rożyszczach, Klewaniu i Ołyce. W Rożyszczach uczestniczyłam w uroczystości odpustowej, natomiast w Ołyce skupiałam się na dokumentacji prac renowacyjnych świątyni».

Tytuł «Promień światła» nawiązuje ściśle do techniki fotograficznej, którą posługuje się Wiktoria Wojciechowska – do medium fotografii, które jest porównywane do malarstwa światłem, a także do roli, jaką odgrywa światło w kreowaniu wzniosłości wewnątrz sakralnych. «Promień światła» to metafora wiary i nadziei oraz działalności ludzi, którzy starają się utrzymać zabytki sakralne, a także tchnąć w nie życie poprzez różne inicjatywy.

Projekt «The Ray of Light (Promień światła)» realizowany jest w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Wiktoria Wojciechowska – fotografka, artystka multimedialna. Jej projekty były wielokrotnie nagradzane w międzynarodowych konkursach. W 2015 r. zdobyła nagrodę Oskar Barnack Leica Newcomer za serię portretów przemokniętych, chińskich cyklistów pt. «Short Flashes». Zapoczątkowało to inne liczne wystawy tego projektu, a w 2016 r. w Londynie została wydana fotoksiążka «Short Flashes».

W latach 2014–2016 Wiktoria Wojciechowska pracowała nad serią prac pod tytułem «Sparks» («Iskry») portretując wojnę na wschodzie Ukrainy. Projekt zdobył międzynarodowe uznanie, był wielokrotnie nagradzany i wystawiany m.in. we Francji na największym na świecie festiwalu fotografii Rencontres de la Photographie w Arles, a także w Paryżu, w Warszawie, w Rydze, w Xiamen i w Wenecji. Zdjęcia z projektu były także

wielokrotnie publikowane w magazynach, takich jak: The New York Times, The Guardian, Wysokie Obcasy, Duży Format, British Journal of Photography, Vice, Financial Times Weekend Magazine.

Wiktoria Wojciechowska wzięła także udział w rezydencjach artystycznych na Islandii, we Francji i w Chinach. Została uhonorowana nagrodą Prix pour la Photographie Fundacji des Treilles, stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz ZAIKSu.

Wiktor JARUCHYK
Zdjęcia udostępnione przez Wiktoria WOJCIECHOWSKA

У пошуках променя світла

У проекті «The Ray of Light» («Промінь світла») польська фотографка, мультимедійна мисткиня Вікторія Войцеховська фіксує стан костелів в Україні та діяльність різних організацій, інституцій і приватних благодійників задля покращення ситуації цих історичних об'єктів.

Вікторія Войцеховська. Її порівнюють із малюванням світлом, а також із роллю, яку відіграє світло у формуванні величчя сакральних інтер'єрів. «Промінь світла» – це метафора віри, надії та діяльності людей, котрі намагаються зберегти сакральні пам'ятки і вдихнути в них життя за допомогою різних ініціатив.

Проект «The Ray of Light» реалізується в рамках стипендії міністра культури та національної спадщини Республіки Польща.

Вікторія Войцеховська – фотографка, мультимедійна мисткиня. Її проекти багато разів відзначали на міжнародних конкурсах. У 2015 р. вона здобула нагороду «Oskar Barnack Leica Newcomer» за серію портретів промочених китайських мотоциклістів під назвою «Short Flashes». Це започаткувало численні виставки цього проекту, а у 2016 р. у Лондоні вийшов друком фотоальбом «Short Flashes».

У 2014–2016 рр. Вікторія Войцеховська працювала над серією робіт «Sparks» («Іскри»), знімаючи війну на сході України. Проект здобув міжнародне визнання, його багаторазово нагороджували та представляли на виставках, зокрема у Франції на найбільшому у світі фестивалі фотографії «Rencontres de la Photographie» в місті Арль, а також у Парижі, Варшаві, Ризі, Сямені та Венеції. Фотографії з проекту неодноразово публікували в таких журналах, як «The New York Times», «The Guardian», «Wysokie Obcasy», «Duży Format», «British Journal of Photography», «Vice», «Financial Times Weekend Magazine».

Вікторія Войцеховська взяла участь у мистецьких резиденціях в Ісландії, Франції, Китаї, отримала нагороду «Prix pour la Photographie Fundacji des Treilles», стипендії міністра культури й національної спадщини Польщі та Спілки сценічних авторів і композиторів.

Назва «Промінь світла» тісно пов'язана з технікою фотографії, яку використовує Вікто-

Wiktor JARUCHYK
Фото надала Вікторія ВОЙЦЕХОВСЬКА

Przygotowania do uroczystości Wszystkich Świętych

Приготування до Дня всіх святих

W przedostatnią sobotę października członkowie Polskiego Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego Obwodu Tarnopolskiego tradycyjnie już porządkowali Cmentarz Mikuliniecki w Tarnopolu.

Co roku członkowie Towarzystwa porządkują mogiły pochowanych tu Polaków. Na nich podczas procesji 1 listopada zapalą znicze. Posprząтали także przy kaplicy na Cmentarzu Mikulinieckim, gdzie po procesji odbędzie się msza święta oraz uporządkowali groby na kwaterze jezuitów.

Członkowie Polskiego Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego Obwodu Tarnopolskiego od wielu lat porządkują polskie groby na zabytkowej nekropolii w Tarnopolu. Przyjdą tu także w ostatnią sobotę października, żeby przygotować cmentarz do uroczystości Wszystkich Świętych.

Lidia BILECKA,
Polskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe
Obwodu Tarnopolskiego

Zdjęcie udostępnione przez autorkę

У передостанню суботу жовтня члени Польського культурно-освітнього товариства Тернопільської області вже традиційно впорядкували Микулинецьке кладовище в Тернополі.

Кожного року членам товариства вдається прибрати все більше могил похованих там поляків. Біля них учасники поминальної процесії 1 листопада запалють лампадки. Прибрали також біля каплиці на Микулинецькому кладовищі, де після процесії відбудеться меса, та впорядкували могили похованих там монахів-єзуїтів.

Члени Польського культурно-освітнього товариства Тернопільської області вже не один рік доглядають за польськими похованнями. На кладовище вони прийдуть і в останню суботу жовтня, щоб підготувати цвинтар до процесії, яка відбудеться в День усіх святих.

Lidia BILECKA,
Polskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe
Ternopolskiej oblasti

Фото надала авторка

... Szlakiem Wołyńskich Krzyży wokół Huty Stepańskiej z Januszem Horoszkiewiczem ...

Wilcze w gminie Silno

Фоторепортаж poświęcam Alojzemu Krupie, nauczycielowi i komendantowi samoobrony w Wilczem.

Mrok okupacji był znośny, wydawałoby się, że jakoś można go przetrwać. Przebudzenie przyszło razem z pędzoną latem 1942 r. przez Wilcze kolumną Żydów z pobliskiej Osowy. Gnani przez Schutzmannów w kierunku Koźlego, padali ze zmęczenia, a wartownicy dobijali każdego, kto nie mógł iść. W samej kolonii znaleziono 19 zabitych i pochowano ich za wsią w kierunku Borszczowej.

Mieszkańcy częściowo opuścili Wilcze i przenieśli się w kwietniu 1943 r. do Siedliska i Huty Stepańskiej. Pozostała jednak formacja samoobrony, która pilnowała gospodarstw, gotowa bronić, ale i w każdej chwili opuścić kolonię. Pozostając, prowadzili akcję dezinformacyjną, rozpowszechniali pogłoski o zaminowaniu całej kolonii i wysadzeniu na wypadek ataku. Było to możliwe z powodu wielkiej ilości pozostawionej w lipcu 1941 r. amunicji artyleryjskiej i bomb przez wycofującą się Armię Czerwoną.

Przybycie mieszkańców Wilczego do Huty Stepańskiej w sposób znaczący wzmocniło jej samoobronę. Pierścien okrążenia wokół Huty wówczas nieustannie się zaciskał. Przybysze z Wilczego byli waleczni i odważni. To oni dali im-

puls do budowy umocnień i bunkrów. Nie mieli złudzeń, wiedzieli, co czeka Polaków na Wołyniu. Jedynie Halinówka i Zaułek wniosły podobne siły w obronę.

Banderowcy spalili Wilcze doszczętnie w nocy z 16 na 17 lipca 1943 r. Po upadku Huty Stepańskiej część ludności wróciła w lasy koło Wilczego. Wybudowali tam szałas i tak koczowali. Jesienią zostali wysledzeni i wymordowani. Zginęło kilkadziesiąt osób, najwięcej z rodziny Chorążyczewskich.

1. Tu kiedyś było Wilcze.
2. Prostujemy przechylony, bez jednego ramienia krzyż koło Wilczego.
3. Modlitwa pod postawionym przez nas krzyżem przy bardzo starej gruszy, która na pewno pamięta Polskę.

Текст і знімки: Janusz HOROSZKIEWICZ

P. S.: Zainteresowani mogą uzyskać więcej informacji pod adresem mailowym: janusz-huta-stepanska@wp.pl

Вільче у гміні Сильне

Цей фоторепортаж присвячую Алоїзу Крупі, вчителю й команданту самооборони у Вільчому.

Морок окупації можна було стерпіти, здавалося, що якось вдасться його пережити. Пробудження прийшло разом із колоною євреїв з Осови, яку гнали влітку через Вільче. Шуцмани направляли їх до Козля. Євреї падали від втоми, а вартові добивали кожного, хто не міг іти. У колонії знайшли 19 убитих, яких потім поховали за селом, поблизу дороги на Борщову.

У квітні 1943 р. частина жителів покинула Вільче й перебралася до Седлиська та Гути Степанської. Залишився загін самооборони, який пильнував господарства, готовий як захищати, так і покинути колонію будь-якої хвилини. Залишившись, вони вели дезінформаційну діяльність, поширюючи чутки про замінування всієї колонії, яку підірвуть у випадку атаки. А це було можливим, оскільки в липні 1941 р. тут знаходилася велика кількість артилерійських снарядів та бомб, які залишила під час відступу Червона армія.

Прибуття жителів Вільчого до Гути Степанської значно зміцнило місцеву самооборону. У цей час кільце оточення навколо Гути неухильно стискалося. Вільчани були хоробрі

й відважні. З їхньої ініціативи розпочалося будівництво укріплень і бліндажів. Вони знали, що чекає поляків на Волині. Галинувка й Заулек привнесли подібні сили в оборону.

Бандерівці дощенту спалили Вільче в ніч із 16 на 17 липня 1943 р. Після поразки Гути Степанської частина населення повернулася в ліси біля Вільчого. Люди збудували там курені й так кочували. Восени їх вистежили й повбивали. Тоді загинули кілька десятків осіб, найбільше з родини Хоронжичевських.

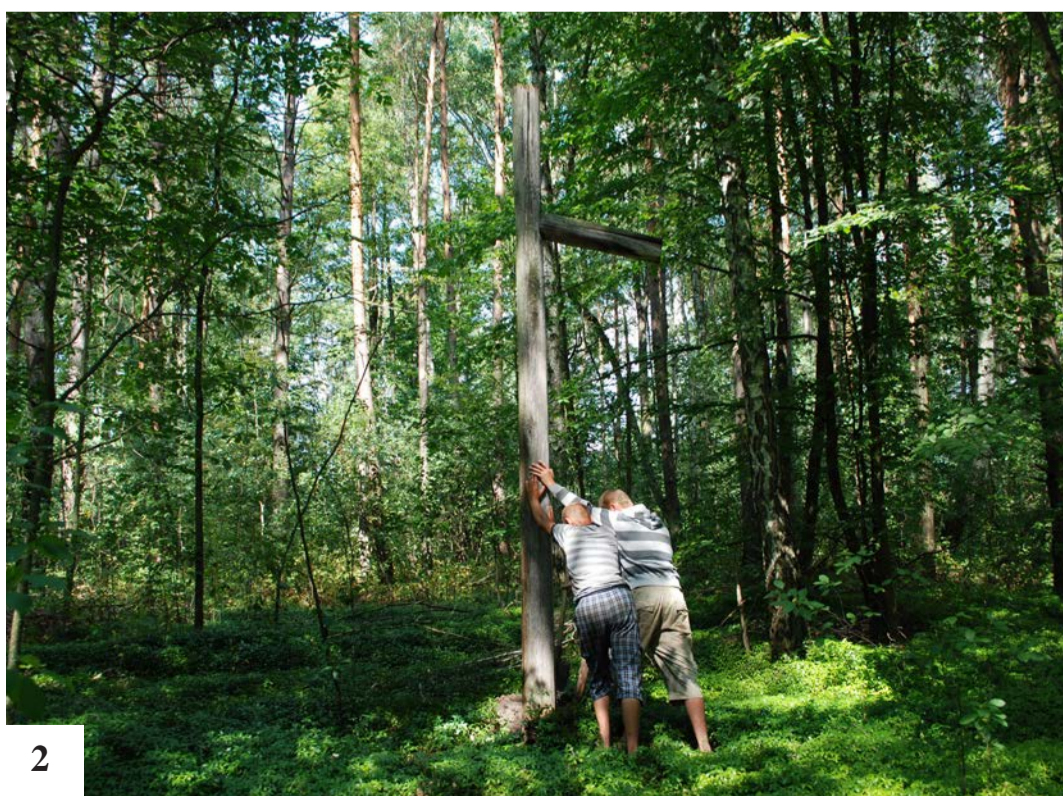
1. Тут колись було Вільче.
2. Вирівнюємо старий ушкоджений хрест біля Вільчого.
3. Молитва під щойно встановленим нами хрестом біля дуже старої груші, яка ще, певно, пам'ятає Польщу.

Текст і фото: Януш ГОРОШКЕВИЧ

P. S.: Усі зацікавлені можуть отримати більше інформації за мейлом: janusz-huta-stepanska@wp.pl

1

2

3

Ocaleni od zapomnienia: Edward Chlebiak

Повернуті із забуття: Едвард Хлебик

Контynuując cykl artykułów o polskich nauczycielach, represjonowanych przez władze radzieckie w latach 1939–1941, proponujemy naszym Czytelnikom szkic biograficzny o Edwardzie Chlebiaku, nauczycielu szkoły powszechnej w osadzie Niweck w powiecie sarnieńskim.

Продовжуючи цикл статей про польських учителів, репресованих радянською владою у 1939–1941 рр., пропонуємо для ознайомлення біографічний нарис про Едварда Хлебика, який викладав у загальноосвітній школі в осаді Нивецьк Сарненського повіту.

Edward Chlebiak był osadnikiem. Osadnicy wojskowi, którym po 1921 r. nadawano ziemie na Kresach, nie tylko prowadzili gospodarstwa rolne, ale również pracowali w zawodzie: byli nauczycielami, kolejarzami, urzędnikami II Rzeczypospolitej itd. Ta kategoria polskich obywateli była traktowana w sposób szczególny przez radzieckie organy ścigania po rozpoczęciu okupacji wschodnich województw RP 17 września 1939 r.

Edward Chlebiak (w ankiecie aresztowanego zapisany jako s. Jana, a w nakazie aresztowania – jako s. Antoniego) urodził się 11 marca 1896 r. we wsi Stonawa w powiecie frysztackim (obecnie Czechy). O jego rodzinie prawie nic nie wiemy. W aktach śledztwa, które posłużyły jako źródło informacji do tego szkicu, napisano, że matka Edwarda miała na imię Weronika (ur. w 1868 r.) i siostry: Barbarę (ur. w 1892 r.), Zofię (ur. w 1894 r.), Annę (ur. w 1897 r.), Emilię (ur. w 1906 r.) i Henriettę (ur. w 1908 r.). Z akt śledztwa dowiadujemy się, że Edward miał średnie wykształcenie.

10 stycznia 1917 r. został zmobilizowany do wojska austriackiego. Trafił najpierw do 5 Pułku Artylerii, który stacjonował w Budapeszcie, a po dwóch tygodniach został skierowany do szkoły oficerów. Po ukończeniu kursu w listopadzie 1917 r. młody oficer kontynuował służbę wojskową do końca I wojny światowej. 10 grudnia 1918 r. został zdemobilizowany i wrócił do domu. 12 grudnia tegoż roku jako podporucznik Wojska Polskiego został skierowany do 2 Pułku Artylerii Polowej w Cieszynie. 16 lutego 1919 r. jego jednostkę wojskową przerzucono na front wojny polsko-ukraińskiej do miasta Sądowa Wiśnia.

14 kwietnia 1919 r. Edward został ranny w brzuch i trafił do szpitala w Przemyślu. Po wyzdrowieniu skierowano go do 7 Pułku Artylerii Polowej w Częstochowie, gdzie przebywał do grudnia 1919 r. Następnie wrócił do domu.

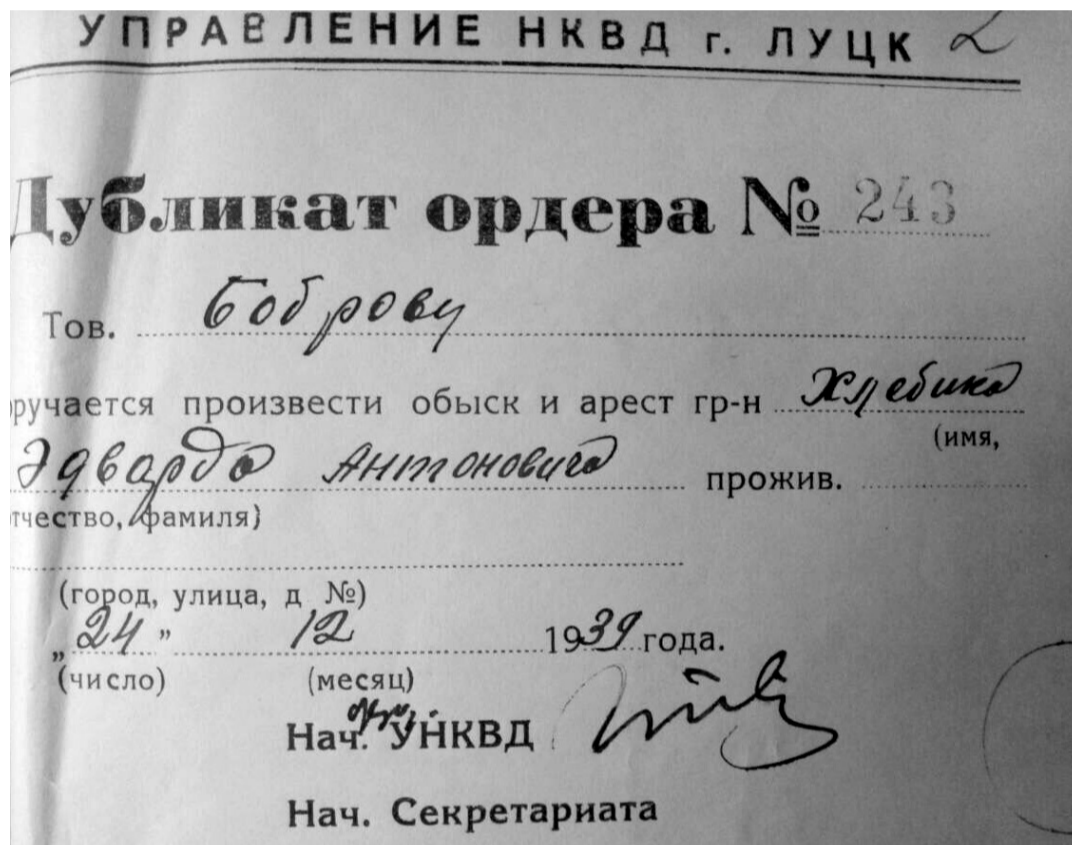
5 września 1920 r. wznowił służbę wojskową w 7 Pułku Artylerii Polowej, gdzie służył do 1921 r. Za sumienną służbę został odznaczony medalem.

Nie wiemy, kiedy bohater naszego szkicu ożenił się, ale na początku II wojny światowej miał on żonę Annę (ur. w 1896 r.), syna Mariana (ur. w 1926 r.) i córkę Wandę (ur. w 1924 r.). Z rodziną mieszkał wówczas także jego bliski krewny Władysław (ur. w 1921 r.).

W czerwcu 1921 r. Edward Chlebiak zamieszkał we wsi Niweck w powiecie sarnieńskim (obecnie rejon dąbrowski w obwodzie rówieńskim). Ziemię, jak powiedział na jednym z przesłuchań w NKWD, otrzymał w sierpniu 1921 r. za «aktywną walkę z oddziałami Czerwonej Gwardii». Od 1 listopada 1922 r. do chwili aresztowania pracował jako nauczyciel w Niwecku. W gospodarstwie miał 26 ha roli, dom, dwie krowy, młocarnię, wiejadło i siewczarnię.

Wiadomo, że nasz bohater prowadził aktywne życie społeczne. Od 1927 r. był członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, od 1923 r. przynależał do Kółka Rolniczego, od 1932 r. – do Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych. Był również członkiem Związku Osadników Wojskowych i Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

W chwili wkroczenia Armii Czerwonej na teren II Rzeczypospolitej Edward Chlebiak przebywał na froncie. Jako oficer rezerwy 30 sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do wojska. Podczas wojny niemiecko-polskiej pracował w magazynie w Lublinie. W czasie ofensywy wojsk niemieckich jednostka, w której służył Edward Chlebiak, otrzy-

mała rozkaz wycofania się na wschód. W pobliżu Maciejowa (obecnie Łuków) jego oddział został pokonany i rozbrojony przez wojska radzieckie. Po klęsce bohatera tego tekstu wrócił do domu.

Edward Chlebiak został aresztowany przez Sarnieński Oddział Powiatowy NKWD 24 grudnia 1939 r. Zarzucono mu zorganizowanie tajnego zgromadzenia, którego celem było przygotowanie walki z oddziałami Armii Czerwonej i prowadzenie agitacji antyradzieckiej. Jako osadnika podejrzewano go także o wrogie podejście do biednych chłopów.

Podczas rewizji aresztowanemu skonfiskowano: zegarek kieszonkowy, portfel skórzany, 500 polskich złotych i trzy radzieckie ruble.

Pierwsze przesłuchanie Edwarda Chlebika odbyło się 15 stycznia 1940 r., drugie (i ostatnie) – 17 stycznia 1940 r. Ponieważ informacja o przeprowadzeniu tajnego zebrania nie została potwierdzona, 27 stycznia 1940 r. Edwarda Chlebika wypuszczono z aresztu. W aktach wówczas zapisano: «Edward Chlebiak s. Jana został aresztowany jako osadnik wojskowy podejrzewany o działalność antyradziecką. W trakcie śledztwa nie udowodniono antyradzieckiej działalności Chlebika...». Postępowanie w sprawie Chlebika umorzono, akta śledztwa przekazano do archiwum Oddziału Specjalnego nr 1 Zarządu NKWD.

W sprawie kryminalnej Chlebika zachował się dokument z dnia 9 marca 1940 r. informujący o tym, że Edward Chlebiak został deportowany razem z rodziną.

W trakcie poszukiwania informacji o dalszych losach rodziny Chlebików znaleźliśmy wspomnienia Mariana Chlebika o osadzie Niweck w gminie Dąbrowica w powiecie sarnieńskim, opublikowane na stronie kresy-siberia.org. Autor zaznacza, że jego ojciec Edward Chlebiak był założycielem i nauczycielem szkoły w Niwecku, a od 1930 r. do początku wojny – dyrektorem. 10 lutego 1940 r. rodzina Chlebików została deportowana na Syberię. «Moi rodzice zmarli w Anglii (ojciec w styczniu 1987 r.)» – napisał Marian Chlebiak.

Tetiana SAMSONIUK

5 вересня 1920 р. Едвард Хлебик відновив військову службу в 7-му полку польової артилерії, де служив до 1921 р. За сумлінну службу його нагородили медаллю.

Достеменно невідомо, коли саме герой нашого нариса одружився, але на початку Другої світової війни він мешкав із дружиною Анною (1896 р. н.), сином Мар'яном (1926 р. н.), донькою Вандою (1924 р. н.) та племінником Владиславом (1921 р. н.).

У червні 1921 р. Едвард Хлебик приїхав у село Нивецьк Сарненського повіту (нині Дубровицький район Рівненської області). Осаду, як пояснив на одному з допитів, він отримав у серпні 1921 р. за «активну боротьбу з частинами Червоної гвардії». Із 1 листопада 1922 р. до дня арешту працював учителем нивецької школи. Осадник мав 26 га землі, будинок, дві корови, молотилку, віялку та січкарню.

Відомо, що Едвард Хлебик вів активне громадське життя. З 1927 р. він був членом Союзу польських учителів, із 1923 р. належав до «Рільничого кола», з 1932 р. – до Товариства будівництва шкіл. Був членом Союзу осадників і Лиги протиповітряної оборони.

На момент вступу частин Червоної армії на територію Другої Речі Посполитої Едвард Хлебик перебував на фронті. До війська його призвали 30 серпня 1939 р. як офіцера резерву. Під час німецько-польської війни він працював у Любліні на складі. У ході наступу німецьких військ частина, в якій служив Едвард Хлебик, отримала наказ відступати на схід. Біля Мацеєва (нині Луків) його військове формування розбили й роззброїли радянські війська. Після цього він повернувся додому.

Сарненський повітовий відділ НКВС арештував Едварда Хлебика 24 грудня 1939 р. Його ув'язнили за підозрою в проведенні таємного зібрання з метою організації боротьби з частинами Червоної армії та ведення антирадянської агітації. Як осадника Едварда Хлебика запідозрили у ворожому ставленні до селян-бідняків.

Під час обшуку в чоловіка вилучили кишеньковий годинник, шкіряний гаманець, 500 польських złotych і три радянські рублі.

Перший допит у справі Едварда Хлебика відбувся 15 січня 1940 р, другий (і останній) – 17 січня 1940 р. Оскільки відомості про проведення нелегальних зборів не підтвердилися, 27 січня 1940 р. Едварда Хлебика звільнили з наступною аргументацією: «Хлебик Едуард Іванович был арестован как военный осадник, подозреваемый в антисоветской деятельности. Следствием антисоветской деятельности Хлебника в этом не доказано...» Справу припинили та здали в архів 1-го спецвідділу УНКВС.

У кримінальній справі Едварда Хлебика зберігається довідка, датована 9 березня 1940 р. У ній зазначено, що його разом із родиною вислали.

Шукаючи інформацію про подальшу долю родини Хлебиків, ми знайшли спогади Мар'яна Хлебика про осаду Нивецьк у Дубровицькій гміні Сарненського повіту, опубліковані на сайті kresy-siberia.org. Автор зазначає, що його батько Едвард Хлебик був засновником та вчителем школи в Нивецьку, а з 1930 р. і до початку війни – директором. 10 лютого 1940 р. родину вислали в Сибір. «Мои батьки померли в Англії (батько в січні 1987 р.)», – написав Мар'ян Хлебик.

Тетяна САМСОНЮК

losach jeńców, udzielone przez ich krewnych i bliskich.

«Zaczynając swoje badania naukowe metodycznie przestudiowałam akta NKWD, przekazane do Państwowego Archiwum Obwodu Rówieńskiego. Dotyczyły one sowieckich represji w latach 1939–1941 wobec przedstawicieli różnych grup narodowościowych. Większość z nich stanowiły sprawy karne dotyczące Polaków» – powiedziała Tetiana Samsoniuk. To przykuło jej uwagę, napisała więc pracę doktorską pt. «Polacy Rówieńskiego w warunkach stanowienia sowieckiego reżimu totalitarnego (1939–1941)». Podkreśliła, że szkice biograficzne opracowała mając na celu zaprezentowanie tematu przez pryzmat losów konkretnych ludzi, a nie w oparciu tylko i wyłącznie o dane statystyczne.

Tetiana Samsoniuk, wieloletni pracownik Państwowego Archiwum w Obwodzie Rówieńskim, od kilku dni jest kierownikiem ds. naukowych w Rówieńskim Muzeum Krajoznawczym. Prowadząc badania naukowe opracowała ona ok. 1 tys. akt dotyczących represjonowanych Polaków. Pytana o liczbę i dostępność dokumentów sowieckich organów ścigania w ukraińskich archiwach powiedziała: «W latach 90. Służba Bezpieczeństwa Ukrainy rozpoczęła przekazywanie spraw karnych dotyczących osób represjonowanych obwodowym archiwum, ale wkrótce proces ten został wstrzymany. Obecnie część akt NKWD znajduje się w obwodowych archiwach, pozostała część w archiwach SBU. W zbiorach Archiwum w Równem przechowywanych jest ok. 6 tys. spraw karnych, dotyczących przedstawicieli różnych narodowości. Większość akt sowieckich organów represyjnych znajduje się w Archiwum SBU». Tetiana Samsoniuk podkreśliła także, że wszystkie sprawy kryminalne, dotyczące osób zrehabilitowanych, zarówno w Archiwum SBU, jak i we wszystkich obwodowych archiwach, są otwarte dla badaczy i dla krewnych osób represjonowanych.

Adam Hlebowicz zwrócił uwagę na to, że w obozach jenieckich przebywali przedstawiciele różnych narodowości. Dzięki książce dowiadujemy się, że jeńcy niejednokrotnie byli skonfliktowani, ale też, jak w przypadku Henryka Markowskiego, jednego z bohaterów książki, dochodziło do współpracy np. między Polakami i Ukraińcami, którzy mieli wspólnego wroga – ZSRR. Ciekawe jest także to, że Henryk Markowski został oskarżony o «kontrewolucyjną działalność nacjonalistyczną», celem której była «walka przeciwko władzy radzieckiej oraz utworzenie ukraińskiego nacjonalistycznego państwa».

«Do dalszego odkrywania historii osób represjonowanych motywują mnie listy od krewnych bohaterów moich tekstów» – powiedziała autorka. Pierwszy taki list wiosną 2015 r. napisała Barbara Raszczyk z Kolna, która udostępniła dla publikacji kopie odznaczeń i zdjęć z albumu Karola Bielakowa. Tym razem odznaczenia i album można było zobaczyć w «Przystanku Historia», ponieważ Barbara Raszczyk przywiozła je ze sobą. Opowiedziała również o losach Karola Bielakowa i jego żony Marii, która była nianią i członkiem rodziny pani Barbary, a także podzieliła się wiedzą o tym, jak trafiła na tekst o Karolu Bielakowie, opublikowany na łamach MW.

O swoich poszukiwaniach opowiedzieli także obecni na prezentacji Zygmunt Wirpsza i Przemysław Zaleski – krewni działaczy Związku Wal-

ki Zbrojnej na Rówieńszczyźnie Olgierda Wirpszy i Piusa Zaleskiego, skazanych przez NKWD na sowieckie łagry, o których Tetiana Samsoniuk pisze na łamach MW w cyklu o I konspiracji na Rówieńszczyźnie.

W trakcie prezentacji padły także pytania m.in. o miejsca pochówku więźniów NKWD rozstrzelanych w Równem oraz o losy jeńców wojennych po rozpoczęciu wojny niemiecko-sowieckiej. Jeśli chodzi o miejsca pochówku w Równem, to niestety do dziś nie zostały one odnalezione. Natomiast autorce udało się dotrzeć do dokumentu, z którego wynika, że Rówieński Obóz Jeniecki dla Żołnierzy Wojska Polskiego Budowy nr 1 NKWD 28 czerwca został ewakuowany do Starobielska, a następnie przekazany przedstawicielom polskich władz na mocy Układu Sikorski-Majski.

Mykoła Jarmoluk, Radca Ambasady Ukrainy w Polsce, podkreślił, jak ważne dla obu narodów są badania naukowe prowadzone przez Tetianę Samsoniuk.

«Za tą książką stoją ludzie – pracownicy redakcji «Monitora Wołyńskiego» – podkreślił Krzysztof Renik, który wcześniej, po wizycie w Łucku i Równem, zaprezentował książkę na antenie Polskiego Radia.

Publikacja «Jeńcy września 1939» została przygotowana do druku przez zespół redakcyjny «Monitora Wołyńskiego» dzięki wsparciu finansowemu Konsulatu Generalnego RP w Łucku i Fundacji Wolność i Demokracja. Na łamach MW Tetiana Samsoniuk od grudnia 2014 r. prowadzi rubrykę «Ocaleni od zapomnienia» przedstawiającą losy Polaków, którzy doznali sowieckich represji w latach 1939–1941. Do tej pory w rubryce ukazało się ok. 90 szkiców biograficznych przedstawiających losy represjonowanych nauczycieli, lekarzy, jeńców wojennych, działaczy Związku Walki Zbrojnej na Rówieńszczyźnie. Obecnie autorka, wspólnie z redakcją «Monitora Wołyńskiego», przygotowuje do druku kolejną książkę złożoną ze szkiców biograficznych prezentujących losy działaczy I konspiracji na Rówieńszczyźnie.

Natalia DENYSIUK
Fot. Katarzyna ADAMÓW, IPN

podczas aresztów w трудовому таборі № 1 НКВС на Рівненщині. Інформацію про подальшу долю деяких полонених надали їхні рідні та близькі.

«Починаючи своє наукове дослідження, я методично переглядала кримінальні справи НКВС, передані до Державного архіву Рівненської області. Вони стосувалися радянських репресій у 1939–1941 рр. щодо представників різних національних груп. Більшість із них стосувалася поляків», – сказала Тетяна Самсонюк. Це привернуло її увагу, і згодом вона захистила кандидатську дисертацію на тему «Поляки Рівненщини в умовах становлення радянського тоталітарного режиму (1939–1941 рр.)». Авторка наголосила на тому, що опрацьовує біографічні нариси, щоб показати не суху статистику, а долю окремої людини.

Тетяна Самсонюк, яка протягом тривалого періоду працювала в Державному архіві Рівненської області, із початку жовтня є вченим

вони неодноразово між собою конфліктували, але було й таке, як у випадку Генрика Марковського, одного з героїв книги, що, наприклад, поляки й українці співпрацювали, оскільки їхнім спільним ворогом був СРСР. Цікаво теж, що поляка Генрика Марковського підозрювали у здійсненні «контрреволюційної націоналістичної діяльності», спрямованої на «боротьбу з радянською владою, за утворення української націоналістичної держави».

«До подальшого вивчення долі репресованих осіб мене мотивують листи від родичів героїв моїх текстів», – сказала Тетяна Самсонюк. Перший такий лист весною 2015 р. написала Барбара Рашик із Кольна, яка надіслала для публікації копії відзнак та фотографій з альбому Кароля Белякова. Цього разу відзнаки й альбом можна було побачити в центрі «Przystanek Historia», оскільки Барбара Рашик привезла їх із собою на презентацію. Вона розповіла про долі Кароля Белякова і його дружини Марії, яка була нянею і членом родини Барбари Рашик, а також поділилася тим, як натрапила на текст про Кароля Белякова, опублікований у «Волинському моніторі».

Про свої пошуки розказали також присутні на презентації Зигмунт Вірпша і Пшемислав Залеський – родичі Олгерда Вірпші та Пюса Залеського, діячів Союзу збройної боротьби на Рівненщині, засуджених до позбавлення волі в радянських таборах, про яких Тетяна Самсонюк згадує у «Волинському моніторі» в циклі про польське антикомуністичне підпілля на Рівненщині.

Під час презентації прозвучали запитання про місце захоронення в'язнів НКВС, розстріляних у Рівному, та про долю військовополонених після початку німецько-радянської війни. Місце захоронення в Рівному, на жаль, поки не встановлено. Щодо військовополонених, то авторці вдалося знайти документ, відповідно до якого 28 червня 1941 р. Рівненський табір військовополонених евакуювали до Старобільська, де після підписання угоди Сікорський-Майський польських військовослужбовців передали «представникам польської влади».

Радики Посольства України в Польщі Микола Ярмолук підкреслив важливість дослідницької роботи Тетяни Самсонюк для обох народів.

«За цією книгою стоять люди – працівники редакції «Волинського монітора», – зазначив Кишиштоф Ренік, який раніше, після поїздки до Луцька й Рівного, представив книгу Тетяни Самсонюк в ефірі «Польського радіо».

Публікацію «Полонені вересня 1939-го» завдяки фінансовій підтримці Генерального консульства RP у Луцьку та фундації «Свобода і демократія» підготувала до друку редакція «Волинського монітора». На шпальтах двотижневика Тетяна Самсонюк із грудня 2014 р. веде рубрику «Повернути із забуття», присвячену полякам, які зазнали радянських репресій у 1939–1941 рр. У рубриці оприлюднено вже близько 90 біографічних нарисів про репресованих учителів, лікарів, військовополонених та діячів Союзу збройної боротьби на Рівненщині. Нині Тетяна Самсонюк у співпраці з редакцією «Волинського монітора» готує до друку наступну книгу нарисів, яка буде присвячена діячам польського антирадянського підпілля на Рівненщині.

Natalia DENYSIUK
Foto: Katarzyna ADAMÓW, IPN

Zaproszenie na uroczyste pobranie

OGNIA NIEPODLEGŁOŚCI W KOSTIUCHNÓWCE

5 LISTOPADA 2018

20 lat
Harcerskiej Służby
na Wschodzie

**Związek Harcerstwa Polskiego
Chorągiew Łódzka
Centrum Dialogu Kostiuchnówka
ma przyjemność zaprosić
na uroczyste pobranie Ognia Niepodległości
i
start Sztafety Niepodległości
z okazji
obchodów Stulecia Odzyskania Niepodległości
Uroczystości rozpoczną się 5 listopada o 11.00
na cmentarzu legionowym
w Polskim Lasku pod Kostiuchnówką**

«Serce sercu wiadomość przekazuje»: z historii kartek pocztowych

«Серце серцю вість подає»: з історії поштових листівок

W poprzednim numerze zapoznaliśmy naszych Czytelników z historią powstania kartek pocztowych i tym, jak zmieniał się ich wygląd pod koniec XIX i na początku XX wieku. Dzisiaj proponujemy Państwu opowieść o tym, jak i kiedy pocztówki pojawiły się na Wołyniu.

Wołyn przynależał wówczas do Imperium Rosyjskiego. W 1870 r. rząd Rosji przygotował projekt usprawnienia reguł pocztowych, w którym zaproponowano, naśladując Austrię i Prusy, wprowadzenie nowego rodzaju przesyłek pocztowych – «otwartych listów». W 1871 r. Minister Spraw Wewnętrznych, któremu podporządkowany był departament pocztowy, zatwierdził «Regulamin tymczasowy na pocztę» – legitymizował on przekazywanie «otwartych listów». Prawo do drukowania kartek, które wówczas jeszcze nie miały ilustracji, posiadała wyłącznie poczta. Na odwrocie zawsze znajdował się napis: «Urząd Pocztowy za treść listu nie odpowiada».

Historia ilustrowanej pocztówki o charakterze masowym zaczęła się w Rosji 19 października 1894 r., kiedy rząd pozwolił na wysyłanie pocztą otwartych listów na drukach wyprodukowanych przez prywatne firmy. Innowacja wywołała zainteresowanie wielu wydawców, w tym Stepana Kulżenki z Kijowa. W 1895 r. Kulżenko, jako jeden z pierwszych w Kijowie, wydał serię kolorowych pocztówek z widokami miasta, którą fachowcy

uznali za najwcześniejszą w ukraińskiej filokartyście.

Pocztówki wydawane były przez właścicieli księgarni, sklepów papierniczych, salonów fotograficznych, drukarni i zakładów litograficznych, a nawet właściciele stoisk z tytoniem i pamsanterią. Drukowali kartki w wydawnictwach w Wilnie, Moskwie, Petersburgu, Sztokholmie, Berlinie, Warszawie, Lwowie i innych miastach. Koszt pocztówek w tamtych czasach był dość wysoki: 5 kopiejek za czarno-białą i 10 kopiejek za kolorowy egzemplarz. Drukowano reprodukcje obrazów znanych malarzy, portrety wybitnych postaci, widoki miast, krajobrazy, typy ludzkie, sceny batalistyczne, osiągnięcia nauki i techniki, humor, twarze uroczych modelek, zdjęcia erotyczne itp. Wkrótce pocztówki stały się modnym prezentem i przedmiotem kolekcjonowania.

Podkreślić należy różnorodność ilustracji na pocztówkach z dużych serii: «Ukraińskie typy i krajobrazy» czy «Typy i widoki Małorosji». Popularność zdobyły też kartki świąteczne z napisami «Dzień Anioła», «Wesołych Świąt!», «Chrystus Pan Zmartwychwstał!», «Szczęśliwego Bożego Naro-

z dnia 25.10.2018 10:10:10

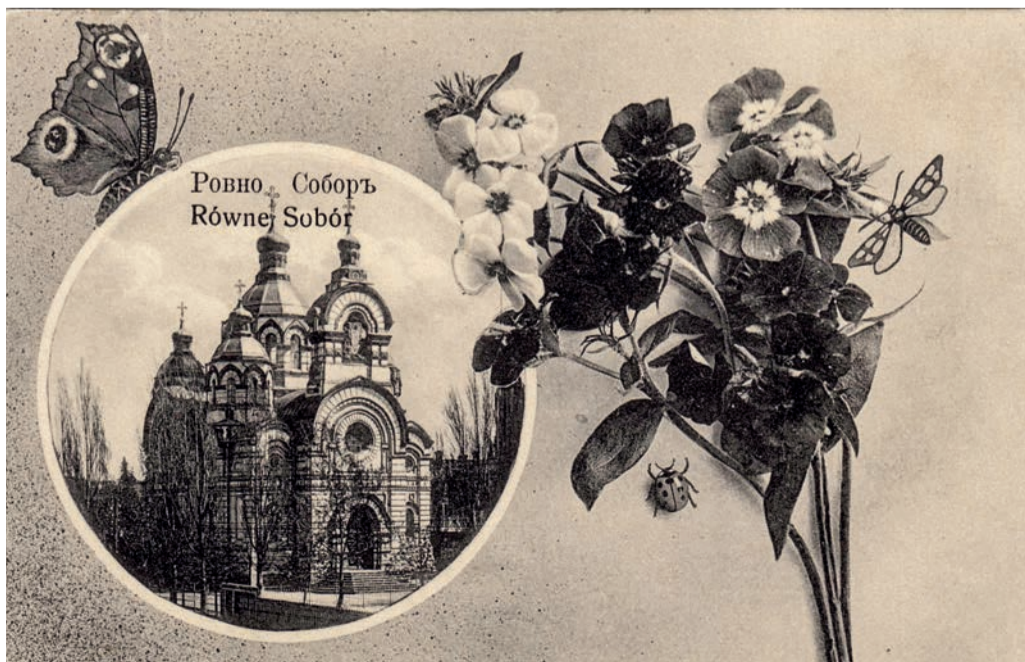
У минулому номері ми ознайомили наших Читачів з історією появи поштових листівок та тим, як змінювалася їхня форма наприкінці XIX – на початку XX ст. Зараз пропонуємо Вашій увазі розповідь про те, як і коли поштівки з'явилися на Волині.

У ті часи Волинь входила до складу Російської імперії. У 1870 р. в уряді Росії розглянули проект покращення поштових правил, у якому запропонували за прикладом Австрії та Пруссії запровадити новий вид поштових відправлень – «відкриті листи». У 1871 р. міністр внутрішніх справ, якому підпорядковувався поштовий департамент, затвердив «Тимчасові постанови по поштової частині», що узаконювали пересилання «відкритих листів». Право друкувати листівки, які на той час ще не містили ілюстрацій, мало виключно поштове відомство. На зворотному боці картки обов'язково розміщувався напис: «Поштове відомство за зміст листа не відповідає».

Історія масової ілюстрованої листівки в Росії розпочалася 19 жовтня 1894 р., коли уряд дозволив пересилати поштою відкриті листи на бланках приватного виробництва. Нововведення зацікавило чимало видавців, зокрема і киянин Степана Кульженка. В 1895 р. Кульженко чи не першим у Києві випустив серію кольорових листівок із видами міста, яку фахівці визнали найбільш ранньою у філокартичній Україні.

Поштові листівки видавали власники книгарень, крамниць канцтоварів, фотоательє, друкарень і літографічних закладів, навіть власники тютюнових та галантерейних яток. Друкували картки у видавництвах Вільна, Москви, Петербурга, Стокгольма, Берліна, Варшави, Львова та інших міст. Вартість поштівок у ті часи була досить високою: 5 коп. – за чорнобілий і 10 коп. – за кольоровий екземпляр. На них друкували репродукції з картин художників, портрети відомих діячів, краєвиди міст, пейзажі, типи населення, батальні сцени, досягнення науки й техніки, гумористичні сценки, обличчя миловидних modelek, еротичні знімки тощо. Згодом листівки стали модним подарунком і предметом колекціонування.

Вражають багатством ілюстрацій серійні поштівки під загальними назвами «Українські типи і краєвиди», «Типи і види Малоросії». Популярними були й вітальні листівки «З днем ангела!», «Веселих свят!», «Христос Воскрес!», «З Різдва Христовим!» Але, напевно, найбільш зворушливими стали картки із заздальними надрукованими посланнями «На спомин

C 100 C 80 C 60 C 40 C 20 M 100 M 80 M 60 M 40 M 20 Y 100 Y 80 Y 60 Y 40 Y 20 K 100 K 80 K 60 K 40 K 20

дені!». Однак chyba największe wzruszenie wywołują pocztówki z nadrukowanymi na nich przesłaniami: «Na pamiątkę o Ojczyźnie», «Nie zapomnę rodzimej Ukrainy!», «Pamiętaj o mnie!», «Serce sercu wiadomość przekazuje». Według znanego ukraińskiego filokartysty Mychajła Zaboczenia, te napisy dokładnie odzwierciedlają główną funkcję otwartego listu, ponieważ wysyłając kartkę człowiek przekazuje wiadomość od serca do serca, powierza jej swoje najbardziej tajemne, adresowane bliskim osobom, myśli i uczucia.

Jako pierwsza masowe wydawanie kartek artystycznych w Rosji organizowała Wspólnota Świętej Eugenii (Petersburski Komitet Opieki Sióstr Czerwonego Krzyża). Ich działalność wydawnicza zaczęła się wiosną 1898 r., a na czele przedsięwzięcia stała specjalna komisja, składająca się ze znanych artystów i znawców sztuki. W latach 1904–1906 wspólnota wydawała czasopismo «Otwarty list».

Interesujące jest to, że dotychczas żaden z gatunków reprodukcji artystycznej nie wywoływał tyle kontrowersji, co pocztówka. Wielu działaczy kultury było przekonanych, że rozpowszechnianie kartek szkodzi sztuce. Na przykład rosyjski krytyk sztuki Włodzimierz Stasow w liście dotyczącym drugiego konkursu pocztówek zorganizowanego przez Wspólnotę Świętej Eugenii w 1902 r. pisał: «Ten sposób popularyzacji i moda na ilustrowane pocztówki są sprzeczne z moim najgłębszym przekonaniem. Zawsze byłem za tym, że piękne, wyszukane i interesujące rysunki wykorzystywane w tym celu nie powinny tak nieestetycznie i nieartystycznie się rozpowszechniać. Stosowanie stempla urzędowego, pisanie wokół rysunku tekstu atramentem, rozrzucanie ilustrowanych pocztówek byle gdzie na stołach – to wszystko poniżej dzieła sztuki i przyczynia się do ich zniszczenia. Moim zdaniem, dzieło sztuki wymaga ostrożnej, pełnej szacunku postawy».

Obecnie oczywistym jest to, że Stasow nie potrafił ocenić wpływu masowej ilustrowanej pocztówki na ludzi. Chociaż postawę krytyka częściowo uzasadnia fakt istnienia w tych latach zakazu pisania na odwrocie kartki czegokolwiek oprócz adresu. Wskutek tego nadawca rzeczywiście był zmuszony do zepsucia obrazu.

Jak twierdzi Mychajło Zaboczeń, jeden z autorów albumu «Na pamiątkę ojczyzny. Ukraina na starej pocztówce», ukraińskich terminów «listowna kartka» i «listówka» prywatni wydawcy zaczęli używać dopiero po rewolucji 1905–1907, kiedy osłabły prześladowania języka ukraińskiego. Chociaż w Austro-Węgrzech przy niemieckim napisie «Karta korespondencyjna» podawany był napis w jednym z lokalnych języków (ukraińskim, polskim, słoweńskim, czeskim i in.) już od grudnia 1871 r.

Na początku XX wieku pocztówki w guberni wołyńskiej wydawane były głównie przez przedsiębiorców i fotografów. Własnych zakładów poligraficznych oni nie posiadali, dlatego drukowali w Moskwie, Petersburgu, Kijowie, Lwowie, Warszawie, Sztokholmie i innych miastach. W tym okresie, czyli przed 1904 r., w nieznanym wydawnictwie ukazała się seria pocztówek z widokami kościoła i zamku w Olyce oraz katedry w Zimnem.

Należy wspomnieć też o pierwszych ozdobionych pocztówkach z charakterystycznymi wołyńskimi typami ludzkimi i krajobrazami, wykonanych przez nieznanego malarza i wydane w zakładzie Bolesława Wierzbickiego w Warszawie. W latach 1805–1809 w lwowskim wydawnictwie «Postęp» pojawiła się pierwsza seria pocztówek z rysunkami białoruskiego malarza Napoleona Ordy. Wydawcy Herman Altenberg ze Lwowa i Franciszek Ziółkowski z Pleszewa wy-

drukowali kartki «Wołyń», «Ukraina», «Podole», «Litwa» na podstawie utworów wybitnego polskiego artysty Juliusza Kossaka, a St. Michałowski z Warszawy wydał kartkę z reprodukcją obrazu Feliksa Cichockiego «Jarmark w Lubieszowie».

W Żytomierzu najbardziej znanymi wydawcami byli O. Eilenberg, H. Leibengarz, O. Zakatow; w Dubnie – I. Krob, A. Buchbinder, P. Sikuler; w Ostrogu – M. Zimmermann. L. Streimisch, Greinims; w Starokonstantynowie – Sheftel; w Zaslawiu (obecnie Iziasław) – W. Czarniecki; w Krzemieńcu – B. Bezdziński, N. Łysy; w Łucku – Giersz Lieberman; w Kowlu – K. Mandel i I. Gottlieb.

W latach 1911–1912 wydawcy E. Litauer i F. Pakkaza z Petersburga, a także kijowskie wydawnictwo «Rasswiet» wydrukowali serię widokówek z krajobrazami Polesia. Rysunki na pocztówkach zostały wykonane przez ukraińskiego pejzażystę Mychajła Chołodowskiego (1855–1926). Seria popularyzowała ok. 20 prac artysty, w tym «Prześlach» (Łucki Zamek) i «Rzeka Prypieć».

W Łucku jako pierwsi pocztówki zaczęli wydawać właściciel księgarni Giersz Lieberman i sklep papierniczy «Ekonomia». Na ich kartkach ukazywały się najpopularniejsze widoki miasta: Zamek Lubarta, gimnazjum męskie, kaplica, katedra prawosławna, kościół, sąd okręgowy, ogólny widok Łucka. Napisy na stronie tytułowej pocztówek zostały wykonane w językach rosyjskim i francuskim. Kiedy dokładnie ukazała się pierwsza pocztówka na Wołyniu z pewnością nie powie żaden badacz, ale według stempla pocztowego możemy określić, że w Łucku była to seria pocztówek Giersza Liebermana, wydana w 1901 r., a w Kowlu najstarszą ze znanych nam kartek pocztowych jest kartka I. Gottlieba «Brama Tryumfalna (wjazd na ulicę Wokzalną)» wydana 1904 r.

Od początku XX w. i do I wojny światowej wydawaniem kartek pocztowych w Łucku, oprócz Giersza Liebermana, zajmowali się Samuel Bonk i H. Bonk, w Kowlu właściciele księgarni I. Gottlieb i K. Mandel, we Włodzimierzu Wołyńskim księgarnia «Pierwsza Chrześcijańska Konkurencja». Jedno z najbardziej znanych wydawnictw Imperium Rosyjskiego, moskiewska kontryngencja A. S. Suworina i Ko, również poświęciło kartki wołyńskim miastom Włodzimierz Wołyński i Kowel, wydawszy całą serię ich widoków. Łuckie krajobrazy były rozpowszechniane na pocztówkach wydawnictwa D. Gröbera w Warszawie. W Petersburgu wydawnictwo «Rosja» (w drukarni Ministerstwa Marynarki) wydało mapę guberni wołyńskiej składającą się z dwóch pocztówek. W Kijowie znany wydawca Stepan Kulzenko na podstawie rysunków rosyjskiego architekta Piotra Fetisowa stworzył serię pocztówek z widokami drewnianych cerkwi i dzwonnicy Wołynia. Wśród nich zabytki ukraińskiej architektury drewnianej w Bużanach, Elizarowie, Łokaczach (powiat włodzimierski), Smołyhowie, Zaborolu (powiat łucki), Myzowie (powiat kowelski) i Weremijowce (powiat starokonstantynowski).

(Ciąg dalszy w następnym numerze).

Wiktor LITEWCZUK

Ilustracje: 1. Dubno. Pamiątkowa kartka-kolaż z wizerunkiem motyla. Światłodruk, 1909 r. Wydawnictwo J. Kroba, Dubno. 2. Dubno. Litografia z pięcioma widokami, 1898 r. Wydawnictwo F. Vostry, Dubno. Kartka została wydrukowana w Lipsku w zakładzie Louisa Glasera. Jedna z pierwszych i jedyna znana kolorowa litografia, która ukazała się na terenach Wołynia. 3. Równe. Sobór. Kartka-kolaż. Światłodruk, ok. 1910 r. Wydawnictwo E. Nimena. 4. Łuck. Sobór pw. Świętej Trójcy. Wydawnictwo księgarni Giersza Liebermana, 1900–1901. Najstarsza znana pocztówka z Łucka ze stemplem pocztowym postawionym 20.10.1901 r. 5. Kowel. Odjazd oficerów na Daleki Wschód. Wydawnictwo Mandela, 1904–1905. Jedna z pierwszych kowelskich kartek pocztowych. 6. Włodzimierz Wołyński. Zebranie oficerów 11 Dońskiego Pułku Kozaków. Wydawnictwo Jakowa Tyraspolskiego, do 1905 r. Najstarsza znana kartka pocztowa z Włodzimierza Wołyńskiego.

ridnego kraju», «Не забуду рідну Україну!», «Пам'ятай про мене!», «Серце серцю вість подає». На думку відомого українського філокартиста Михайла Забоченя, ці слова влучно характеризують основну функцію відкритого листа, адже, надсилаючи листівку, людина передає вістку від серця до серця, довіряє їй свої найсокровенніші думки й почуття, адресовані близьким людям.

Масовий випуск мистецьких листівок однією з перших у Росії налагодила Община Святої Євгенії (Петербурзький комітет опіки сестер Червоного Хреста). Видавнича діяльність общини розпочалася навесні 1898 r., а очолювала видавництво спеціальна комісія, яка складалася з відомих художників і мистецтвознавців. У 1904–1906 рр. община видавала журнал «Открытое письмо».

Цікаво, що до того часу жоден із видів художньої репродукції не викликав такого шквалу суперечок, як поштова листівка. Чимало діячів культури вважали поширення листівки шкідливим для мистецтва. Наприклад, російський художній критик Володимир Стасов у листі про другий конкурс листівок, організований Общиною Святої Євгенії в 1902 r., написав: «Вважаю цей спосіб розповсюдження й моду на ілюстровані поштові картки такими, що суперечать моїм корінним переконанням. Я завжди вважав, що гарні, витончені та цікаві малюнки, які використовуються з цією метою, не повинні так неестетично та антихудожньо розповсюджуватися. Прикладання казенного штемпеля, написання навколо картини чорнильного тексту, розкидання ілюстрованих карток будь-де на столах – усе це є негідним художніх творів і призводить до їх знищення. Художній твір потребує, на мою думку, бережливого, безмежно шанобливого ставлення».

Сьогодні очевидним є те, що Стасов не зміг оцінити вплив масової ілюстрованої листівки на естетичне виховання народу. Хоча позицію критика частково виправдовує факт існування в ті роки заборони писати на зворотному боці листівки будь-що, окрім адреси. Як наслідок, адресат дійсно був змушений псувати зображення.

Як стверджує Михайло Забочень, один з авторів альбому-каталогу «На спомин рідного краю. Україна у старій листівці», українські терміни «лістовна картка» та «лістівка» приватні видавці почали вживати тільки після революції 1905–1907 рр., коли зменшилися утиски української мови. Хоча в Австро-Угорщині німецький напис «карта кореспонденційна» дублювався однією з місцевих мов (українською, польською, словенською, чеською тощо) ще з грудня 1871 r.

На початку XX ст. виданням листівок у Волинській губернії займалися в основному підприємці та фотографи. Власних поліграфічних закладів вони не мали, тому друкували продукцію в Москві, Петербурзі, Києві, Львові, Варшаві, Стокгольмі тощо. У цей період, до 1904 r., невідоме видавництво випустило серію листівок із видами костелу й замку в Олиці та собору в Зимному.

Варто згадати також перші художні листівки з характерними волинськими типами і краєвидами, виконані невідомим художником і видані закладом Болеслава Вежбицького у Варшаві. В 1905–1909 рр. у львівському видавництві «Поступ» вийшла перша серія листівок за малюнками білоруського художника Наполеона Орди. Видавці Герман Альтенберг зі Львова та Францішек Зюлковський із Плешева надрукували картки «Волинь», «Україна», «Поділля», «Литва» за ілюстраціями

видатного польського митця Юліуша Коссака, а варшав'янин Ст. Міхаловський підготував листівку з репродукцією картини Фелікса Ціхоцького «Ярмарок в Любешові».

У Житомирі найбільшими видавцями були О. Айленберг, Г. Лейбенгарц, О. Закатов; в Дубні – I. Krob, A. Buchbinder, P. Sikuler; в Ostrosz – M. Цімерман, Л. Штраймиш, Грейнімс; у Старокостянтиніві – Шефтель; у Заславлі (нині Ізяслав) – В. Чарнецький; у Кременці – Б. Бездежський, Н. Лисий; у Луцьку – Г. Ліберман; у Ковелі – К. Мандель та I. Готліб.

У 1911–1912 рр. видавці Е. Літауер і Ф. Паккаца з Петербурга, а також київське видавництво «Рассвет» видрукували серію краєвидів польського краю. Малюнки на поштових виконав український пейзажист Михайло Холодовський (1855–1926 рр.). Серія популяризувала близько 20 робіт живописця, серед них – «Миновщина» (Луцький замок) та «Річка Прип'ять».

У Луцьку першими поштові листівки почали видавати власник книгарні Герш Ліберман та канцелярський магазин «Економія». На їхніх картках зображені найпопулярніші види міста: замок Любарта, чоловіча гімназія, каплиця, собор, костел, окружний суд, загальний вид Луцька. Нapisи на титульному боці поштових виконані російською та французькою мовами.

Коли саме вийшла друком перша листівка на Волині, впевнено не може сказати жоден дослідник, але за штампом провідної пошти умовно можна визначити, що в Луцьку це була серія листівок Герша Лібермана, видана в 1901 r., а найдавніша відома листівка в Ковелі – I. Готліба «Тріумфальні ворота (в'їзд на Вокзальну вулицю)», що побачила світ у 1904 r.

Із початку XX ст. і до Першої світової війни видавництвом поштових карток у Луцьку, окрім Герша Лібермана, займалися Самуїл Бонк і Г. Бонк, у Ковелі – власники книжкових магазинів I. Готліб і К. Мандель, у Володимирі-Волинському – книгарня «Перша християнська конкуренція». Одне з найвідоміших видавництв Російської імперії, московське «Контрагентство А. С. Суворіна і Ко», теж не оминуло своєю увагою такі волинські міста, як Володимир-Волинський та Кowel, видавши цілу серію з їхніми краєвидами. Луцькі краєвиди тиражувало на листівках видавництво Д. Грөбера у Варшаві, в Петербурзі видавництво «Россия» (друком у типографії Морського міністерства) випустило карту Волинської губернії, яка складалася з двох листівок. У Києві відомий видавець Степан Кульженко за малюнками російського архітектора Петра Фетісова створив серію листівок із видами дерев'яних церков і дзвіниць Волині. Серед них – зразки української дерев'яної архітектури в Бужанах, Єлізарові, Локачах (Володимир-Волинський повіт), Смолигові, Заборолі (Луцький повіт), Мизові (Ковельський повіт) та Ведеміївці (Старокостянтинівський повіт).

(Продовження в наступному номері).

Виктор ЛИТВЧУК

Ілюстрації: 1. Dubno. Сувенірна листівка-колаж у виді метелика. Світлодрук. 1909 r. Видавництво Kroba, Dubno. 2. Dubno. Літографія з п'яти сюжетів. 1898 r. Видавництво Ф. Vostry, Dubno. Надрукована в Лейпцигу у друкарні Луї Глазера. Одна з найперших поштових листівок та єдина відома кольорова літографія з теренів Волині. 3. Рівне. Собор. Листівка-колаж. Видавництво E. Nimena. Світлодрук. Біля 1910 r. 4. Луцьк. Троїцький кафедральний собор. Видавництво книжкового магазину Герша Лібермана, 1900–1901 рр. Найдавніша відома листівка Луцька з штемпелем поштового обігу 20.10.1901 r. 5. Kowel. Проводи офіцерів на Далекий Схід. Видавництво Mandela, 1904–1905 рр. Одна з найперших поштових листівок Ковеля. 6. Володимир-Волинський. Офіцерське зібрання 11 Донського козачого (?) полку. Видавництво Якова Тираспільського, до 1905 r. Найдавніша відома поштова листівка Володимира-Волинського.

Wzgórze Zamkowe koło Horodźca

Chutor o poetyckiej nazwie Sołowjowa Góra położony jest 2 km od wsi Horodziec w rejonie włodzimierzeckim obwodu rówieńskiego. To moja mała ojczyzna. Tutaj się urodziłam, tu minęły lata mojego dzieciństwa i dorostania.

Z okien domu rodzinnego zwróconych na południe spokojnie obserwuję intensywny ruch samochodów i autobusów na trasie Kijów–Warszawa, a kiedy przechodzę do kuchni, której okna wychodzą na północ, widzę tory kolejowe, którymi podążają pociągi relacji Kijów–Warszawa.

Uważnie przyjrzyjcie się temu zdjęciu. To obraz, który widzę z okien swojego domu rodzinnego. Położona jest na naturalnym, piaszczystym wzniesieniu na obszarach zalewowych lewego brzegu rzeki Horyń, 3 km na północ od Horodźca.

Przez długi czas to niewielkie wzgórze o wymiarach 160 na 260 metrów, które wznosi się na 2,5–3,5 m nad zalewem, było otoczone dziewiczymi lasami, zaroślami i bagnami. Jednak spodobało się ludziom, którzy się tutaj osiedlili. Dla większego bezpieczeństwa pierwsi osadnicy zrobili wschodnią część wzgórza jeszcze wyższą. Wykopując rów od strony pola wynosili ziemię na wzniesienie i w ten sposób je podwyższali, tworząc plac grodziska o wymiarach 45 na 40 metrów.

Rów wokół twierdzy ma głębokość 2–3 m i jest szeroki na 10 m. Wokół grodziska zrobiono nasyp o wysokości 2–2,5 m. Od strony zachodniej dobrze widać dziurę w nasypie. W tym miejscu niegdyś był wjazd do grodziska. Najprawdopodobniej tu, pod warstwą ziemi, ciągle spoczywają pozostałości dawnego mostu.

Twierdza funkcjonowała od IX do XI w. Miała strategiczne znaczenie przygraniczne, o czym świadczy sama jej nazwa (grodźcami dawniej nazywano punkty i granice ziem, w których zazwyczaj przebywali książęcy wojownicy). Na potwierdzenie, że to miejsce w dawnych czasach służyło jako fortyfikacja, a przebywali tam żołnierze, znaleziono szczątki jednego z nich, który został pochowany wraz z bogatym zestawem ekwipunku. Pochówek ten został odkryty przez członków ekspedycji archeologicznej w kopcu nr 3 podczas wykopalisk w 1899 r. Były one prowadzone wówczas przez pracowników Muzeum Horodzieckiego na czele z baronem Fedorem Szejnglem. Wszystkie artefakty zebrane z pięciu kurhanów zostały zgromadzone we wspomnianym Muzeum, a przed I wojną światową przewieziono na Kaukaz, gdzie ślad po nich się urwał.

W 1935 r. słynne Wzgórze Zamkowe odwiedził także znany naukowiec Aleksander Cynkowski. Podczas swojej ekspedycji odnalazł fragmenty wyrobów garncarskich i żelazną siekiere z X wieku.

W 1954 r. nasz zabytek odwiedził naukowiec Jurij Kucharrenko, w 1961 r. – Paweł Rappoport, w 1987 i 2002 r. – Bogdan Pryszczepa, w 2012 –

Bogdan Pryszczepa, Oleg Kożuszko, Mykoła Chomycz. Wszyscy znajdowali artefakty z dawnych czasów.

Ja też miałam szczęście: udało mi się zebrać fragmenty dawnego garncarstwa, do których obejrzenia zapraszam. Trudno mi wyrazić słowami to, co czuję, trzymając takie rzeczy w rękach. Jestem przekonana, że coś podobnego czułem w tym miejscu mój ulubiony polski pisarz Józef Ignacy Kraszewski, który często odwiedzał Wzgórze Zamkowe. Nie ma wątpliwości, że to właśnie ta twierdza wywarła na młodym, dwudziesto-dwuletnim mężczyźnie tak ogromne wrażenie, że zaczął zastanawiać się nad jej historią, a więc przyczyniła się do napisania «Starej baśni», którą obecnie można znaleźć w bibliotekach w tłumaczeniu na ukraiński («Прадавня легенда»).

Znany polski badacz, malarz, historyk i publicysta Józef Ignacy Kraszewski mieszkał nieopodal tego miejsca w domu Antoniego Urbanowskiego. Tu poznał Zofię Woroniczównę, siostrzenicę gospodarzy, którą w 1838 r. poślubił w kaplicy Urbanowskich. Tutaj urodzili im się syn i córka.

Wzgórze Zamkowe pamięta nie tylko Urbanowskich i Kraszewskich, ale także księcia Jurija Holszańskiego, któremu król Aleksander Jagiellończyk nadał te dobra w 1492 r. Później ziemie te przeszły na jego wnuczkę Tetianę, żonę Konstantego Ostrogskiego.

Wzgórze Zamkowe w Horodźcu było też własnością smoleńskiego miecznika Karola Szydłowskiego, po którym w 1767 r. zostało własnością Józefa Urbanowskiego, ojca Antoniego Urbanowskiego.

Niedawno miałam okazję porozmawiać z miejscową 90-letnią mieszkanką. Opowiedziała mi o tym, jak w dzieciństwie chodziła z babcią na Wzgórze Zamkowe na Święto Morza. Zjeżdżali się na nie ludzie z pobliskich wsi. Żydzi przywozili słodycze, napoje, zabawki. Było głośno, pięknie i zabawnie. Niestety ta pani nie jest już w stanie szczegółowo opisać wszystkiego, co wówczas widziała, nie przypomina sobie też innych świąt, które miały tam miejsce. Będę więc bardzo wdzięczna Czytelnikom, którzy posiadają wiedzę na ten temat i mogą opowiedzieć o tych świątach.

Teraz staram się przekazywać dzieciom wiedzę o tym zabytku. Już sześć lat z rzędu, 1 czerwca, w Międzynarodowym Dniu Dziecka, organizuję dwudniowy obóz dla dzieci. W pierwszym dniu dzieci idą na wycieczkę na Wzgórze Zamkowe, gdzie opowiadam o zamku i organizuję quiz. Za każdą poprawną odpowiedź dostają prezenty. Także postawiłam tam tablice informacyjne o Wzgórzu Zamkowym, które jest zabytkiem o znaczeniu europejskim.

Nina OŚMIRKO
Zdjęcia: Janusz HOROSZKIEWICZ, Nina OŚMIRKO

Замкова гора біля Городця

Хутір із поетичною назвою Соловійова гора знаходиться за 2 км від села Городець Володимирецького району Рівненської області. Це моя маленька батьківщина. Тут я народилася. Тут пройшли мої дитячі та юнацькі роки.

Із вікон батьківської хати, які виходять на південь, я спокійно спостерігаю за інтенсивним рухом автотранспорту на трасі Київ–Варшава, а коли переходжу на кухню, вікна якої дивляться на північ, то бачу залізничну колію, якою рухаються потяги сполученням Київ–Варшава.

Уважно подивіться на світліну. Цю картину я спостерігаю з вікон рідного дому. І бачать це пасажирські потяги вищезгаданого маршруту. Це не просто якийсь пагорб, зарослий кущами й деревами. Це історична пам'ятка часів Київської Русі. Точніше фортеця племінного періоду історії східних слов'ян. Вона знаходиться на природному піщаному підвищенні в заплаві лівого берега річки Горинь за 3 км на північ від Городця.

Колись давно цю невелику місцину площею 160 на 260 м, що на 2,5–3,5 м вивисувалася над заплавою, оточували праліси, хащі й болота. Однак людям вона припала до вподоби й вони оселилися тут. Для більшої безпеки першопоселенці зробили східну частину підвищення ще вищою. Прокопуючи рів із напільної сторони, вони виносили землю на підвищення й таким чином підняли його, утворивши майданчик городища розміром 45 на 40 м.

Рів навколо фортеці ще донині має глибину 2–3 м і ширину до 10 м. Довкола городища насипано вал заввишки 2–2,5 м. Із західної сторони дуже добре видно розрив у валу, де колись знаходився в'їзд до городища. Очевидно залишки колишнього мосту так і покочаються до наших днів під шаром землі на місці колишнього в'їзду.

Фортеця функціонувала з IX до XI ст. Вона мала стратегічне прикордонне значення, про що говорить сама її назва (городцями раніше називали пункти та рубежі земель, де зазвичай перебували княжі дружинники). Підтвердженням того, що ця місцина в давнину служила укріпленням і тут перебували воїни, є виявлені останки одного з них, похороненого з багатим набором ремінної амуніції. Цю знахідку віднайшли учасники археологічної експедиції в кургані № 3 під час розкопок у 1899 р. Дослідження проводили працівники Городоцького музею на чолі з бароном Федором Штейнгелем. Усі артефакти, зібрані з п'яти курганів, знаходилися у вищезгаданому музеї, а перед Першою світовою війною їх вивезли на Кавказ. Там їхній слід загубився.

У 1935 р. на нашій Замковій горі побував і відомий вчений Олександр Цинкаловський. Під час своєї експедиції він знайшов уламки гончарних виробів і залізну сокиру, які датуються X ст.

У 1954 р. нашу історичну пам'ятку відвідав вчений Юрій Кухаренко, у 1961 р. – Павло Рappoport, у 1987 і 2002 рр. – Богдан Прищепа, у 2012 р. – Богдан Прищепа, Олег Кожушко

Микола Хомич. Усі вони знаходили давні артефакти.

Мені також пощастило назбирати уламків гончарних виробів того часу, невеличкою частиною яких я вам пропоную помилуватися. Мені важко передати словами те, що я відчуваю, тримаючи в руках такі речі. Впевнена, що щось подібне відчував на цьому місці й мій улюблений польський письменник Юзеф-Ігнацій Крашевський, який часто бував на Замковій горі. Можна не сумніватися, що саме ця фортеця справила на 22-річного чоловіка величезне враження, змусила задуматися над її історією та стала причиною написання «Прадавньої легенди», яку, до речі, можна знайти в наших бібліотеках.

Відомий польський дослідник, художник, історіограф і літературний публіцист Юзеф-Ігнацій Крашевський мешкав неподалік цього місця, в будинку Антонія Urbanowskiego. Тут він познайомився з племінницею господарів Софією Вороніч, із якою в 1838 р. одружився в каплиці Urbanowskich. Тут же в них народився син і донька.

Замкова гора пам'ятає не тільки Urbanowskich та Крашевських, а й князя Юрія Семеновича Гольшанського, якому король Александр Ягелончик віддав цю територію в 1492 р. Пізніше земля перейшла до його онуки Тетяни, яка була дружиною Костянтина Острозького.

Побувала наша Замкова гора і у власності смоленського мечника Карла Шидловського, після якого ця територія у 1767 р. стала власністю Юзефа Urbanowskiego, батька Антонія Urbanowskiego.

Нещодавно мені випала нагода поспілкуватися з місцевою жителькою, якій виповнилося 90 років. Вона розповіла мені про те, як у дитинстві зі своєю бабусею ходила на Замкову гору, де відбувалося Свято моря (Свято моря, – ред.). На нього з'їжджалися люди зі всієї округи. Євреї привозили солодощі, напої, іграшки. Було гамірно, гарно й весело. Детально описати все побачене тоді жінка вже не може, не пригадує також інших свят, які там відзначали. Тож я буду дуже вдячна Читачам, які зможуть більше розповісти мені про ці свята.

Тепер я намагаюся розповідати дітям усе, що дізналася про нашу історичну пам'ятку. Вже шість років поспіль 1 червня в Міжнародний день захисту дітей я організовую дводенний дитячий табір. У перший же день роботи табору діти йдуть на екскурсію на Замкову гору, де я розказую їм про наш замок і проводжу вікторину. За кожну правильну відповідь діти отримують подарунки. А ще встановила там банери з короткою інформацією про Замкову гору, яка є історичною пам'яткою європейського значення.

Nina OŚMIRKO
Фото: Януша ГОРОШКЕВИЧ, Nina OŚMIRKO

Kultowa trylogia

«Sami swoi», «Nie ma mocnych», «Kochaj albo rzuć» – kultowa polska trylogia, którą musisz obejrzeć.

W naszych kulturalnych rozważaniach sięgnijmy dziś do polskiej kinematografii. To nasz kolejny krok. Zróbmy go. Oglądajmy filmy. A najlepiej polskie komedie.

Na pierwszy ogień proponuję kultową trylogię: «Sami swoi» z roku 1967 (schyłek epoki Władysława Gomułki), «Nie ma mocnych» 1974 r. (początek epoki Edwarda Gierka) i «Kochaj albo rzuć» z 1977 r. (schyłek epoki Edwarda Gierka).

Scenariusz do filmów napisał Andrzej Mularczyk, reżyserem był Sylwester Chęciński. W rolę Pawłaka i Karguła wcielił się Wacław Kowalski i Władysław Hańcza. Córkę Pawłaków zagrała Anna Dymna.

Film «Sami swoi» opowiada o losach repatriantów zza Buga – o rodzinach Pawłaków i Kargulów, pokłóconych jeszcze w czasach przedwojennych. Po II wojnie światowej zmuszone były do opuszczenia Kresów Wschodnich i osiedlenia się na Ziemiach Odzyskanych. Oczywiście los sprawił, że w nowym miejscu również zamieszkali obok siebie.

Geneza filmu ma prawdziwe podłoże. Andrzej Mularczyk zapamiętał, że jego stryj krzyknął do rodziny w pociągu: «Wysiadamy, bo tu nasze ludzie są», gdy jadąc z Boryczówki (wieś w rejonie trembowelskim w obwodzie tarnopolskim na Ukrainie) na Ziemię Odzyskaną, zobaczył na łące krowę swojego sąsiada i krewnego, Mikołaja Polakowskiego.

Sukces filmu «Sami swoi» spowodował powstanie kontynuacji: «Nie ma mocnych» i «Kochaj albo rzuć».

Dlaczego można wielokrotnie oglądać trylogię Chęcińskiego? Przede wszystkim za kreację Karguła i Pawłaka. Ale inne postaci są tutaj również dopracowane. Mają swój wyrazisty charakter. Mamy tu wiele dialogów, które śmieszą nas nieustannie, nawet po tylu latach. Wydarzenia osadzone są w realiach dawnej wsi, z jej tradycjami, sposobem widzenia świata i tego, co jest ważne w życiu.

Trylogia Chęcińskiego się nie zestarzała i długo jeszcze świecić będzie jasno w dziesiątce najlepszych polskich kultowych komedii. W 2012 r. pierwsza część trylogii o repatriantach zza Buga «Sami swoi» znalazła się na szczycie rankingu najchętniej oglądanych polskich filmów telewizyjnych. Obejrzało ją 4,5 mln widzów.

Kargul i Pawlak od ponad dwudziestu lat mają swoje muzeum w Lubomierzu. Ekspozycja zawiera plakaty, płot oddzielający posesje głównych bohaterów, fragment muru z napisem «3 x NIE», ziemię z Krużewnik, sprzęty i urządzenia wykorzystywane w czasach powojennych przez osadników.

Polecam tę kultową trylogię z całego serca. Będziecie się jednocześnie śmiać i uczyć języka polskiego.

Wiesław PISARSKI,
nauczyciel skierowany przez ORPEG
do pracy dydaktycznej w Kowlu

Na foto: 1. Kadr z filmu «Sami swoi». 2. Pomnik Karguła i Pawłaka w Toruniu. Źródło: Wikipedia.

Na zachętę cytaty, które się nie starzeją:

Witka Pawlak: Toż to swojska krowa, tatko! Na całym świecie takiej nie ma, tylko w Krużewnikach! Przecie to Mućka – Kargulowa! Kargule tu są! Kazimierz Pawlak: Bandyty! Ot, znaczy się, znaleźli my swoje miejsce.

«Klaczkę masz ożrebić, Witę bogato ożenić, a Pawła od maleńkości z karabinem oswajać... dopóki Kargul żyje».

«Sąd sądem, a sprawiedliwość musi być po naszej stronie».

«To już czwarta wojna w moim życiu, w tym dwie światowe!»

«A ja jej powiedziałam, że socjalizm to równość i coś tam jeszcze».
Pawlak: «I uwierzyła?»

«Z bliska to masz ze trzy lata więcej».

«A na całe Kargulowe plemię i pole spuść, dobry Panie, wszystkie plagi egipskie. Tylko się nie pomyl i nas, Pawłaków, sąsiadów Kargulowych, nie doświadczaj, bo my się swojej między trzymamy».

«Za demokracji wszystko niczyje».

«Rower ponemiecki, a kot z miasta Łodzi pochodzi».

«Pawlak: Kargul, podejdz no do płota!
Kargul: A na co?
Pawlak: Podejdz – jako i ja podchodzę.
Kargul: No podszedł. I co?
Pawlak: A teraz zdejm czapkę, jak i ja zdjął.
Kargul: A... a na co mnie to?
Pawlak: Na okoliczność. Że nasza wędrówka ludów już się zakończyła. I trzeba było wojny, żeby zdobyć pokój. A teraz... płacz. Władek! Nie wstydz się! Płacz! I tak nikt nie widzi. Wszystkie i tak płaczą. Władek!
Kargul: Kaźmirz! (...)
Kargul: A ty czego nie płaczesz?
Pawlak: A bo to ostatni raz się godzą? Patrzeć wolę».

Культова трилогія

«Sami swoi», «Nie ma mocnych», «Kochaj albo rzuć» – культова польська трилогія, яку обов'язково потрібно переглянути.

Сюжет має реальне підґрунтя. Анжей Мулярчик запам'ятав, як його дядько гукнув до рідних у потягу: «Вилазимо, бо тут наші». Тоді, їдучи з Боришівки (село в Тернопільському районі Тернопільської області) на Повернені землі, він побачив на луці корову Миколи Поляковського – свого сусіда й родича.

Успіх фільму «Самі свої» спонукав до зйомок продовження: «Крутих немає» і «Кохай або кинь».

Чому можна багато разів дивитися трилогію Хенцінського? Передусім завдяки постатям Каргуля і Павляка. Проте й інші герої тут теж виведені так само чудово, мають свій промовистий характер. У стрічці багато діалогів, над якими смієшся навіть після стількох років. Події відбуваються в реаліях колишнього села, з його традиціями, баченням світу і того, що в житті важливе.

Трилогія Хенцінського не застаріла і ще довго яскраво сятиме в десятті найкращих польських культових комедій. У 2012 р. перша частина трилогії про репатріантів з-за Бугу «Самі свої» очолила рейтинг найпопулярніших польських художніх фільмів. Її подивилися 4,5 млн глядачів.

Каргуль і Павляк уже більше 20 років мають свій музей у Любомежі (там, де знімали фільм). Експозиція містить плакати, паркан, що відділяв подвір'я головних героїв, фрагмент стіни з написом «3xNIE», землю з Кружєвників, начиння і різні речі, які переселенці використовували в повоєнні часи.

Щиро раджу подивитися цю культову трилогію. Будете одночасно і сміятися, і вчити польську мову.

Веслав ПІСАРСЬКИЙ,
учитель польської мови,
скерований до Ковеля організацією ORPEG

На фото: 1. Кадр із фільму «Sami swoi». 2. Пам'ятник Каргулю і Павляку в Торуні. Джерело: Wikipedia

Для заохочення подаємо цитати:

Вітя Павляк: «Це ж свійська корова, татку! Такої у всьому світі немає, тільки в Кружєвниках! Та ж бо це Миня Каргулів! Каргулі тут!»

Казимир Павляк: «Бандюки! От, значниця, ми і знайшли своє місце».

«Клячину повинен ожеребити, Вітю багато оженити, а Павла від самого малку до гвинтівки привчати... допоки Каргуль живий».

«Суд судом, а справедливість має бути на нашому боці».

«Це вже четверта війна в моєму житті, зокрема дві світових!»

«А я їй сказала, що соціалізм – це рівність і ще там щось».

Павляк: «I шо, вона повірила?»

«Зблизька то ти виглядаєш на три роки більше».

«А на весь Каргульовий рід і поле низпошли, добрий Господи, всі кари єгипетські. Тільки не помилися і нас, Павляків, сусідів Каргульових, не чапай, бо ми своєї межі тримаємося».

«За демократії все нічиє».

«Ровер від німців зостався, а кіт із міста Лодзі походить».

Павляк: «Каргуль, а підійди-но до паркана!»
Каргуль: «А це ще наше?»
Павляк: «Підійди, як і я підходжу».
Каргуль: «Ну, підійшов. I що?»
Павляк: «А теперки зніми шапку, як і я зняв».
Каргуль: «A... a це ще мені нащо?»
Павляк: «З нагоди, що наше переселення народів вже скінчилося. I треба було війни, щоб досягти миру. A тепер... плач. Владіку! Не соромся! Пляч! Все одно ніхто не бачить. Всі й так плачуть! Владіку!»
Каргуль: «Казіку!» (...)
Каргуль: «A ти чого не плачеш?»
Павляк: «Та ж не останній раз миряться... Краще дивитимуся».

У наших роздумах про культуру звернімося до польського кінематографа. Це наш черговий крок, зробимо його. Будемо дивитися польські комедії.

Насамперед пропоную культову трилогію: «Самі свої» (1967 р., закінчення епохи Владислава Гомулки), «Крутих немає» (1974 р., початок епохи Едварда Герєка) і «Кохай або кинь» (1977 р., кінець епохи Едварда Герєка).

Сценарій усіх трьох стрічок написав Анжей Малярчик, режисером виступив Сильвестр Хенцінський. Ролі Павляка і Каргуля зіграли Вацлав Ковальський і Владислав Ганьча. Дочку Павляків втілила на екрані Анна Димна.

Фільм «Самі свої» розповідає про долю репатріантів з-за Бугу – сім'ї Павляків і Каргулів, які посварилися ще в довоєнний час. Після Другої світової війни вони були змушені покинути Східні Креси й оселилися на Повернені землях. Звісно, доля розпорядилася так, що на новому місці вони теж жили по сусідству.

XIII Дні польського кіно в Луцьку

25 жовтня в Україні розпочинаються XIII Дні польського кіно. Покази відбудуться в Києві, Одесі, Харкові, Вінниці та Луцьку.

У Луцьку цьогорічні Дні польського кіно триватимуть 28–31 жовтня. Усі фільми демонструватимуть мовою оригіналу з українськими субтитрами. У Луцьку покази відбуватимуться в кінотеатрі «Premier City» (вул. Сухомлинського, 1). Квитки можна придбати в касах кінотеатру.

У програмі фестивалю – чотири повнометражні картини, що побачили світ у 2017 р. та здобули нагороди на міжнародних фестивалях, визнання глядачів та світової кінокритики:

«Трабли» (81 хв.) – 28 жовтня о 15.10

Жанр: для сімейного перегляду, пригодницький

Режисер: Марта Карвовська
Актори: Ганна Гриневицька, Якуб Янота-Бзовський, Йоанна Щепковська, Марія Май

Дружба – це не шматочок пирога, і Юлька знає це дуже добре. 12-річна дівчинка вчиться в школі-інтернаті й ніколи не мала справжнього друга. Настає літо, водночас починаються проблеми.

«Готові на все. Екстермінатор» (118 хв.) – 29 жовтня о 19.20

Жанр: комедія

Режисер: Міхал Рогальський
Актори: Павел Домагала, Кшиштоф Четот, Пьотр Журавський, Пьотр Рогуцький

П'ятеро вірних друзів із дитинства мріяли завоювати польську метал-сцену і збирати натовпи на свої концерти. Все це під зловісною назвою «Екстермінатор». Однак час показав, що амбіції молодості – це одне, а життя – зовсім інше.

«Птахи співають у Кігалі» (113 хв.) – 30 жовтня о 19.20

Жанр: соціальна драма

Режисери: Йоанна Кос-Краузе, Кшиштоф Краузе

Актори: Йовіта Буднік, Еліане Умухіре
Клодін Мугамбіра, за походженням тутсі, – дочка відомого руандійського орнітолога. Після різанини, в якій вбили батька Клодін, Анна Келлер, польська орнітологиня, яка досліджувала разом із ним грифів у Руанді впродовж багатьох років, допомагає дівчині втекти до Польщі.

«Найкращий» (110 хв.) – 31 жовтня о 19.20

Жанр: спортивний, біографічна драма

Режисер: Лукаш Пальковський
Актори: Якуб Гершал, Януш Гайос, Магдалена Целецька, Аркадіуш Якубик, Томаш Кот
Головний герой фільму – спортсмен, яким захоплюється світ, проте в Польщі він залишається практично невідомим. Це захоплива, сповнена убивчих зусиль, видовищних падінь і незвичайної сили історія, на яку авторів надихнуло життя Єжи Гурського, людини, котра пододала біг смерті та встановила світовий рекорд на чемпіонаті світу з триатлону, здобувши титул чемпіона на дистанції Double Ironman.

Деталі: www.polinst.kyiv.ua/event1286

Uroczystości z okazji 100-lecia odzyskania Niepodległości przez Polskę

Polskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe
Obwodu Tarnopolskiego
zaprasza na uroczysty koncert
z okazji 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę.
Koncert odbędzie się
11 listopada o godzinie 15:00
w Tarnopolskiej Filharmonii Obwodowej
(ul. Księcia Ostrońskiego 11, Tarnopol).

Polskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe Obwodu Tarnopolskiego

Towarzystwo Kultury Polskiej
im. Tadeusza Kościuszki w Łucku
zaprasza na uroczysty koncert
dla uczczenia 100-lecia niepodległości Polski.
Koncert odbędzie się
11 listopada o godzinie 13:00
w Pałacu Kultury miasta Łuck.
Wstęp wolny.

Towarzystwo Kultury Polskiej im. Tadeusza Kościuszki

17-18 листопада, Луцьк

Міжнародний літературний фестиваль

FRONTERA

Україна • Польща • Латвія • Білорусь

#фронтерафест

Мистецьке об'єднання «стендаль»
запрошує на лекцію Остапа Сливинського
про сучасну польську літературу.

Захід відбудеться 31 жовтня о 18.30
у луцькій книгарні «Є» (вулиця Лесі Українки, 30)
у рамках підготовки
до Міжнародного літературного фестивалю «Фронтера»

Antoni Madeyski – syn Wołynia

Антоній Мадейський – син Волині

Gdyby powstał kalendarz ważnych dla Wołynia wydarzeń historycznych, to pod 17 października należałoby wpisać imię i nazwisko Antoniego Madeyskiego. O jego twórczości wiedzą numizmatycy i wielbiciele sztuk pięknych, ale dla większości społeczeństwa jego nazwisko wciąż pozostaje nieznanе. Kim był i w jaki sposób rozślawił Wołyn?

Antoni Franciszek Mieczysław Madeyski urodził się 17 października 1862 r. w rodzinnym majątku we wsi Fośnia Wielka w powiecie owruckim guberni wołyńskiej (obecnie obwód zytomierski). Już we wczesnym dzieciństwie zrozumiał, jakie jest jego powołanie. W swoich wspomnieniach pisał: «Nasza sadyba była w prześlicznej miejscowości na górze, wśród ogrodów, z widokami na rzekę i skały. Od najmłodszego dzieciństwa piękno natury robiło na mnie ogromne wrażenie. Możebym był został malarzem-pejzażystą, ale opowiadania o Wiktorze Łodzia-Brodzkim, który był kuzynem mojej Matki, oglądanie reprodukcji jego rzeźb sprawiły, że rzeźba stała się dla mnie czemś bliższym».

Los nie był zbyt przychylny dla Madeyskiego. Dzieciństwo przyszły artysta spędził w Żytomierzu, uczęszczał tam do gimnazjum. Jego rodzice zmarli przedwcześnie, dlatego zmuszony był do przeniesienia się do Jelizawietgrada (obecnie Kropywnycki), gdzie w 1876 r. ukończył Korpus Kadetów. Opiekun Madeyskiego nie zezwolił na to, żeby ten studiował na Akademii Sztuk Pięknych, dlatego Antoni samodzielnie przygotowywał się do studiów w Wyższej Szkole Technicznej w Monachium. Dopiero w 1883 r., po śmierci opiekuna, spełniło się marzenie Madeyskiego, by studiować sztukę. Uczył się u najlepszych rzeźbiarzy i malarzy krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych (do 1886 r.) i Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu (1886–1890). Lata 1893–1898 Antoni spędził w Petersburgu, gdzie studiował w tamtejszej ASP, dużo pracował i uczestniczył w wielu wystawach. Należy podkreślić, że nauce poświęcił 12 lat!

Opuściwszy Petersburg podróżował po Europie, m.in. po Polsce, Francji, Niemczech i Włoszech, póki nie wybrał na miejsce stałego zamieszkania i pracy twórczej Rzymu, będącego wówczas jedną z artystycznych stolic świata. Tu mieszkał z niewielkimi przerwami od 1889 r. do swojej śmierci w 1939 r.

To właśnie w Rzymie został rzeźbiarzem, tam doprowadził do doskonałości swój styl, który opiera się na rzeźbie antycznej i klasycznej. Tu zdobył uznanie i prawdziwą sławę. Prace Madeyskiego były popularne, nie brakowało więc zamówień. Rzeźbił pomniki, figury, popiersia, medaliony, tablice pamiątkowe i medale, a także malował i projektował. Wśród najwybitniejszych dzieł Antoniego Madeyskiego są: nagrobki kró-

lowej Jadwigi i Władysława Warneńczyka w katedrze wawelskiej w Krakowie, księcia Władysława Czartoryskiego w kaplicy Czartoryskich na Wawelu, pomnik Maurycego Drużbackiego rozstrzelanego w 1863 w Twierdzy Kijowskiej, popiersia Jana Matejki, Fryderyka Chopina, Aleksandra Gierymskiego, hrabiów Zamojskich, książąt Radziwiłłów, Sanguszków i in. Jego dzieła zdobią obecnie zbiory wielu znanych muzeów świata.

Najstojniejszym jednak i najbardziej rozpoznawalnym dziełem Antoniego Madeyskiego stała się jednak moneta. W 1925 r. Mennica Państwowa w Warszawie ogłosiła konkurs na projekt nowych polskich srebrnych i złotych monet. Madeyski stworzył symboliczny wizerunek Polonii – profil głowy kobiety w chustce z wieńcem, umiejscowiony na tle promieniście ułożonych kłosów. Projekt zajął drugie miejsce i w 1932 r. przystąpiono do bicia monet srebrnych (2 zł, 5 zł, 10 zł) według artystycznej wizji Madeyskiego. Projektując wizerunek Polonii artysta inspirował się rysami twarzy Janiny Morsztyn – znajomej Madeyskiego, żony polskiego pisarza Ludwika Hieronima Morstina, który wówczas pracował w Rzymie jako attaché wojskowy. W 2006 r. Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu monety z serii «Dzieje Złotego» o nominałach 2 zł i 10 zł wykonane, wzorem monet z 1932 r., według projektu Antoniego Madeyskiego.

Antoni Madeyski nie powrócił do Ojczyzny i niezbyt często przyjeżdżał do Polski, ale pozostał jej wiernym synem. Był osobą utalentowaną i ofiarną: nie tylko tworzył arcydzieła, ale także współfinansował ich realizację. Np. przekazał ogromne kwoty na wykonanie sarkofagu królowej Jadwigi i nagrobka Władysława III Warneńczyka na Wawelu, a na monumentalne popiersie Jana Matejki własnego dłuta Madeyski przekazał połowę kwoty, niezbędnej do wykonania rzeźby z brązu. Dom artysty w Rzymie zawsze był otwarty dla wszystkich Polaków. Chyba dlatego w broszurze wydanej przy okazji wystawy dzieł Antoniego Madeyskiego w 1935 r. w Polsce, nazywany jest ambasadorem polskości w Rzymie.

Anatolij OLICH

Na zdjęciach: Antoni Madeyski. Autoportret. 2. Sarkofag królowej Jadwigi Andegawenskiej na Wawelu. Źródło: Wikipedia.

Якби з'явився календар знакових для Волині історичних подій, то в клітинці «17 жовтня» було би вписане ім'я Антонія Мадейського. Творчість його znana нумізматам і поціновувачам художнього мистецтва, а от для широкого загалу це ім'я залишається невідомим. Ким він був і чим прославив Волинь?

Антоній-Франциск-Мечислав Мадейський народився 17 жовтня 1862 р. у селі Велика Фосня Овруцького повіту Волинської губернії (тепер Житомирська область) у родинному маєтку. Вже з раннього дитинства Антоній зрозумів своє покликання. У своїх мемуарах писав: «Наша сadyba була розташована у прегарній місцині на горбку, серед садів, із видами на річку і скелі. З дитинства краса природи мала величезний вплив на мене. Може, я би став художником-пейзажистом, але розповіді про Віктора Лодзя-Бродзького, двоюрідного брата моєї матері, розглядання репродукцій його скульптур спонукали до того, що скульптура стала мені чимось ближчим».

Доля не була надто прихильною до Мадейського. Дитинство майбутній митець провів у Житомирі, навчався там у гімназії. Рано втративши батьків, був змушений перебраться до Єлисаветграда (нині Кропивницький), де в 1876 р. закінчив кадетську школу. Опікун не дав юнаку згоди на вступ до Академії художніх мистецтв, тож два роки Антоній самотужки готувався до навчання в Мюнхенській політехніці. Тільки у 1883 р., після смерті опікуна, збулася мрія Мадейського навчатися мистецтву. Його викладачами були найкращі скульптори і художники Краківської школи художніх мистецтв, де він вчився до 1886 р., та Віденської академії (1886–1890 рр.). У 1893–1898 рр. Антоній Мадейський жив у Санкт-Петербурзі, де навчався в Імператорській академії художніх мистецтв, багато працював, брав участь у численних виставках. Зауважимо, що Мадейський присвятив навчанню понад 12 років.

Потім, після петербурзького етапу, – подорож країнами Європи, зокрема Польщею, Францією, Німеччиною, Італією. Врешті Мадейський обрав місцем для проживання і творчої праці Рим – одну із мистецьких столиць світу. Тут він мешкав із невеликими перервами з 1889 р. до своєї смерті у 1939 р.

Саме в Римі Антоній Мадейський сформувався як скульптор і довів до довершеності свій стиль, який базується на античній та класичній скульптурі. Тут до митця прийшли визнання і справжня слава. Твори Мадейського були популярними, замовлень не бракувало. Він різьбив пам'ятники, фігури, погруддя, медальйони, пам'ятні дошки й медалі, крім цього, малював

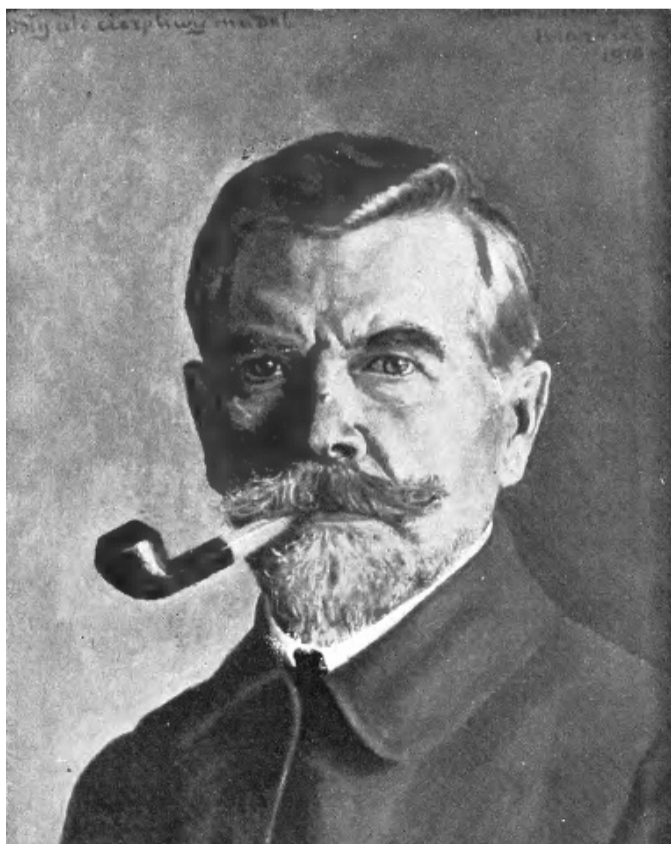
і розробляв архітектурні проекти. Найвідомішими творами Антонія Мадейського стали нагробки королеви Ядвіги й короля Владислава III Варненчика в кафедральному соборі на Вавелі у Кракові, пам'ятник князя Владислава Чарторийського в каплиці Чарторийських на Вавелі, пам'ятник Мауриція Дружбацького, розстріляного у 1863 р. в Київській фортеці, погруддя Яна Матейка, Фридерика Шопена, Александра Геримського, графів Замойських, князів Радзивілів, Сангушків тощо. Його твори зараз прикрашають колекції багатьох відомих музеїв світу.

А найвідомішим і найпоширенішим твором Антонія Мадейського стала монета. В 1925 р. монетний двір Польщі оголосив конкурс на проект нових монет із дорогоцінних металів. Мадейський створив образ Полонії – профіль жінки в хустці та з вінком конюшини на фоні радіально розташованих колосків. Проект отримав другу премію, і в 1932 р. в обіг ввели срібні дво-, п'яти- і десятизлотові монети з реверсом за проектом Мадейського. До речі, прообразом Полонії стала полька Яніна Морштин – знайома Мадейського, дружина польського письменника Людовика-Ієроніма Морштина, який тоді працював військовим аташе в Римі. У 2006 р. Польський національний банк випустив у серії «Історія золотого» монети номіналом 2 і 10 злотих, на яких зображені монети 1932 р., викарбувані за проектом Мадейського.

Антоній Мадейський не повернувся на Батьківщину й нечасто бував у Польщі, але залишився вірним її сином. Талант у ньому поєднувався з жертвністю: він не тільки створював свої шедеври, а ще й фінансував їх спорудження. Так, наприклад, митець надав серйозні суми для виготовлення саркофагу королеви Ядвіги й пам'ятника королю Владиславу III Варненчику, а на величезне погруддя Яна Матейки власного долота виділив половину суми, потрібної на вилітання цієї бронзової скульптури. Його оселя в Римі завжди залишалася відкритою для всіх поляків. Тож не дарма в пам'ятній брошурі, виданій спеціально для виставки творів митця в Польщі в 1935 р., Мадейського називають послом польськості в Римі.

Анатолій ОЛІХ

На фото: 1. Антоній Мадейський. Автопортрет. 2. Саркофаг королеви Ядвіги Андегавенської на Вавелі. Джерело: Вікіпедія.

ПРАСА // РОБОТА

Вакансії в Нововолинському районі

Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець	Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець	Посада	З/П	Вимоги / Роботодавець
Агроном	5 400	Надання консультацій з упровадження й освоєння науково обгрунтованої системи землеробства та подальшої інтенсифікації рослинництва та застосування препаратів з метою збільшення виробництва і підвищення якості продукції	Вантажник	4 800	Наявність медичної книжки. Робота на складі, перевезення вантажу	Довбальник	5 556	Оброблення на довальному верстаті складних і особливо складних деталей 7-10 квалітетам (2-3 класи точності), які потребують комбінованого кріплення і вивірення в декількох площинах згідно кресленням тощо
Адміністратор	4 000	Здійснювати контроль за наявністю матеріальних ресурсів, контролює додержання вимог щодо збереження якості товарів та торгівлі ними тощо. Магазин «Світ гардин»	Водій автотранспортних засобів	7 000	Перевезення пилі по Україні	Економіст	3 823	Нормування випуску продукції, калькуляція собівартості, планування витрат та доходів, навик роботи з комп'ютером та оргтехнікою, знання програми 1С
Адміністратор	4 500	Робота в кафе «Базилік». Відповідальність, стресостійкість, ввічливість. Вміння створювати командну роботу, з досвідом роботи від 1 року в сфері обслуговування	Водій автотранспортних засобів	3 723	Перевезення автобусом пасажирів пільгової категорії, працівників шахт. Наявність прав категорії D. Досвід роботи. Звертатись за адресою: вул. Зелена, 65	Електрогазозварник	4 354	Зварювальні роботи та ін.
Адміністратор (господар) залу	5 000	Робота по продажу будівельних матеріалів	Водій автотранспортних засобів	6 000	Перевезення вантажів по території України та за кордоном, обслуговування закріпленого автомобіля	Електрогазозварник	10 000	Електрогазозварювальні роботи різної складності
Адміністратор (господар) залу	6 484	Поповнення запасу товарів у торговельно-обслуговуючому відділі: консультації щодо характеристик окремих видів товарів, їх призначення, якості, властивості; здійснює розрахунок на реєстраторі розрахункових операцій (ЗЗЩ-касовий апарат)	Водій автотранспортних засобів	8 000	Керує автомобілями всіх типів та марок, закріплених за ним наказом по підприємству. Здійснює перевезення керівників та спеціалістів. Заправляє автомобіль паливом, мастильними матеріалами та охолоджувальною рідиною, веде облік за використанням палива	Електрогазозварник	8 000	Роботи по зварюванню деталей та конструкцій
Апаратник змішування	4 315	Намішувати сировину відповідно до затверджених формул і зразків. Здійснювати поточний аналіз та дослідження (у вигляді термошкафу) сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції. Адреса: вул. Шахтарська, 59, каб. 2	Водій автотранспортних засобів	4 979	Транспортні засоби ГАЗ-66 (спецтехніка), УАЗ, ГАЗ-3307, ЗІЗ-130 (автокран), «Славутич»	Електрогазозварник	7 500	Необхідний стаж роботи – 2-3 роки
Бармен	3 800	Приготування коктейлів у кафе «Новопілля»	Водій автотранспортних засобів	10 000	Приймає вантажі зі складу підприємства відповідно до товаро-супровідних документів. Доставляє вантажі до місця їх призначення, забезпечує необхідний режим зберігання і збереження їх під час транспортування. Здає доставлені вантажі, отримує від покупця підписані ним товарні та товаро-транспортні накладні та передає їх у бухгалтерію підприємства	Електромеханік лінійних споруд електрозв'язку та абонентських пристроїв	5 170	Експлуатаційно-технічне обслуговування лінійно-кабельних ліній, усунення пошкоджень на лінійно-кабельних спорудах, абонентських пристроїв у встановлені контрольні терміни
Бармен	7 000	Видача замовлень, що знаходяться в барі: напої, чай, кава. Кафе «Него», бульвар Шевченка, 9	Водій навантажувача	6 000	Перевезення сировини та готової продукції навантажувачем. Вести облік витрат газу та дизельного палива	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	3 823	Ремонт та обслуговування електроустаткування лінійно-кабельних споруд, усунення пошкоджень будь-якого призначення, всіх типів і габаритів тощо
Бармен	4 200	Обслуговування клієнтів, приготування коктейлів, знання касового апарату	Водій транспортно-прибиральної машини	5 356	Перевезення твердих побутових відходів та інших вантажів	Завідувач складу	5 000	Робота по продажу будівельних матеріалів
Бармен	3 725	ГРК «Бобри»	Вчитель загальноосвітнього навчального закладу	3 723	Викладання англійської мови для дітей центру «Індіго»	Землероб	6 500	Готує за заданими рецептами формувальні, стрижневі суміші. Можливе навчання професії на виробництві
Бісквітник	4 800	Робота в кондитерському цеху, ведення процесу формування тіста для пряників і печива	Газорізальник	10 000	Виконує кисневе та повітряно-плазмове прямолінійне та фігурне різання у вертикальному та нижньому положенні металу, простих деталей із вуглецевої сталі з розміченням плазмово-дугових машинах тощо. Робота в три зміни	Зуборізальник	5 556	Нарізка зубів різного профілю і кроку 7 ступеня точності на складних і відповідальних деталях на зуборізних верстатах різного типу тощо
Бухгалтер	3 936	Введення бухгалтерського обліку, впевнений користувач програми 1С 8 версія, здатність до навчання, уважність, вміння працювати з великим обсягом інформації	Гірник із ремонту гірничих виробок	9 500	Виконує настилання за встановленим профілем із використанням шаблонів та ватерпасів у гірничих виробках, підривання виробки вручну, розбирання, чищення, заміну, шпал і рейок, проводить заготовку рейок	Зуборізальник	7 500	Нарізка зовнішніх та внутрішніх зубів циліндричних та конічних шестерень, зубчастих коліс
Бухгалтер	4 000	Робота з 1С Бухгалтерія 7.7, знання бухгалтерського обліку та податкового кодексу	Гірник очисного забою	11 000	Виконання комплексу робіт під час очисного виймання корисної копалини та робіт, пов'язаних із проведенням печей, просіків, гезенків, ортів, розрізів лав, монтаж камер згідно технології ведення робіт. Тел.: 0334 46 32 55	Інженер комп'ютерних систем	4 640	Ремонт, налаштування та обслуговування комп'ютерної техніки
Бухгалтер	4 100	Ведення податкового і бухгалтерського обліку, знання 1С Бухгалтерія (версія 7)	Гірник підземний	7 400	Проводить очищення вагонів, автошляхів і залізничних колій у кар'єрах та розрізах, відкотних колій, водостічних каналів від сміття, породи, мулу, обліковує видобування корисних копалин, проводить змащування вагонеток, машин та механізмів	Інженер-електронік	3 800	Сервісне обслуговування домофонних систем, ремонт або заміна зношених деталей та встановлення нових. Контактний телефон : 096 982 49 47
Вантажник	3 723	Навантаження ТПВ, прибирання біля сміттєвих контейнерів та ін.	Головний інженер	4 850	Експлуатація житлового фонду	Інспектор електрозв'язку	5 000	Продаж послуг споживачам масового сегменту відповідно до доведених планів, якісне обслуговування споживачів, укладання договорів про надання телекомунікаційних послуг, надання консультацій
Вантажник	4 500	Робота на гуртовні «Овен», необхідно мати водійські права	Головний технолог	6 000	Приготування сировини для косметичних засобів	Кабельник-спаювальник	4 600	Експлуатаційно-технічне обслуговування лінійно-кабельних споруд, кабельної каналізації, проведення капітального та поточного ремонтів
Вантажник	3 735	Навантаження, розвантаження товарів на складі; сортувати товари за найменуванням, розміром, цінами тощо, виносити товари зі складу. Магазин «Для вас», вул. Маяковського, 13	Двірник	4 175	Прибирання території міста, побілка бордюру та ін. Режим роботи: з 6.00 до 14.00; обідня перерва: з 10.00 до 11.00; субота: з 6.00 до 11.00	Касир торговельного залу	5 000	Робота по продажу будівельних матеріалів
Вантажник	4 500	Навантаження, розвантаження сировини і тари, кондитерських виробів				Касир торговельного залу	5 000	Проведення розрахунків з покупцями, здійснення чіткого і ввічливого обслуговування покупців. Робота в супермаркеті «Вопак». Нововолинськ
Вантажник	5 500	Переміщення вантажів						
Вантажник	3 737	Навантажувати, перевозити, переносити і розвантажувати вантажі у складських приміщеннях, тел.: 4 07 46						

За детальною інформацією звертайтеся у Нововолинську міську філію Волинського обласного центру зайнятості:

м. Нововолинськ, пров. Поштовий, 1;
тел.: (03344) 3-21-15

Wyrazy głębokiego żalu i współczucia oraz szczerze słowa wsparcia z powodu śmierci UKOCHANEJ MAMY Robertowi Czyżewskiemu z Rodziną składają współpracownicy z Fundacji Wolność i Demokracja.

Robercie, jesteśmy blisko Ciebie w tych trudnych chwilach.

Zespół redakcyjny Monitora Wołyńskiego i Stowarzyszenie Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej na Wołyniu składają
ROBERTOWI CZYŻEWSKIEMU,
prezesowi zarządu Fundacji Wolność i Demokracja,
wyrazy głębokiego współczucia z powodu śmierci Mamy.

XIII ДНІ ПОЛЬСЬСЬ КОГО КІНО

Польський
ІНСТИТУТ
Київ

Луцьк

Кінотеатр
«Premier City»,
вул. Сухомлинського, 1
(ТРЦ «ПортCity»)

28 / 10

31 / 10

polinst.kyiv.ua

2018

квитки у касах кінотеатру

16+

Більше про XIII Дні польського кіно в Луцьку читайте на 13 сторінці

str. 13